

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้กิจกรรมศิลปะต่างรูปแบบที่มีต่อการพัฒนาการในด้านทักษะการพูดเล่าเรื่องของนักเรียนชั้นปฐมวัย โดยเปรียบเทียบจากการใช้กิจกรรมศิลปะทั้ง 2 รูปแบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กิจกรรมศิลปะ พัฒนาการทางภาษา การพูด หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยโดยขอแนะนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ
  - 1.1 ความหมายของศิลปะ
  - 1.2 ความหมายกิจกรรมศิลปะ
  - 1.3 ประเภทของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก
2. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการ
  - 2.1 ศิลปะกับพัฒนาการทางภาษา
  - 2.2 ศิลปะกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย
  - 2.3 พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย
3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางภาษา
  - 3.1 ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน
  - 3.2 ทฤษฎีเสริมแรง
  - 3.3 ทฤษฎีเสริมกำลัง
  - 3.4 ทฤษฎีการรับรู้
  - 3.5 ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่น
  - 3.6 ทฤษฎีวิทยา
  - 3.7 ทฤษฎีการให้รางวัลของแม่
4. การพูด
  - 4.1 ความหมายของการพูด
  - 4.2 ความสำคัญของการพูด
  - 4.3 องค์ประกอบของการพูด

- 4.4 หลักเกณฑ์การวิจารณ์หรือการประเมินผล
- 5. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
  - 5.1 จุดหมาย
  - 5.2 คุณสมบัติตามวัย
  - 5.3 การประเมินพัฒนาการ
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ

1. ความหมายของศิลปะ

ในหัวข้อความหมายของศิลปะผู้วิจัยได้เรียบเรียงจากนักวิจัยหลายๆ ท่านไว้ ดังนี้
กมล เวียสุวรรณ (2541, หน้า 14) ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะเป็นกิจกรรมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์แสดงออกจากความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์จากมโนภาพที่ได้จากความจริงหรือจินตนาการที่คิดเพื่อฝันขึ้น โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจอุดมการณ์นั้นงานศิลปะที่มีคุณค่าจึงสร้างสรรค์ขึ้นจากการแก้ปัญหาที่ต้องใช้ปัญญาอันสูงส่งจนมีความเชื่อกันว่า มนุษย์เท่านั้นเป็นผู้มีสติปัญญาจนถึงขั้นที่สามารถจะแก้ปัญหารสร้างสรรคงานศิลปะได้ทั้งนี้เพราะว่ามนุษย์สามารถปรับปรุงเพื่อแก้ปัญหในด้านต่างๆ เช่น การใช้วัสดุ และเครื่องมือการสร้างสรรค์ให้มีความค่าทางความงาม

อารี สุทธิพันธุ์ (อ้างถึงใน ธวัชชานนท์ ตาไชสง, 2546, หน้า 21) ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นให้แก่ตัวเองและสร้างความเข้าใจให้แก่สังคม

ชลุด นิมเสมอ (อ้างถึงใน ธวัชชานนท์ ตาไชสง, 2546, หน้า 21) ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะคือ สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ปัญญา ความคิด และความงาม

Aristotel (อ้างถึงใน สกนธ์ ภู่งามดี, 2545, หน้า 18) ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะคือการถ่ายทอดสิ่งธรรมชาติที่ไม่ใช่เพียงการเลียนแบบธรรมชาติ แต่ศิลปินต้องเข้าใจธรรมชาติ โดยการศึกษาหาความเป็นจริงจากธรรมชาติและถ่ายทอดธรรมชาตินั้นออกมาโดยอาศัยการเลือกเฉพาะในส่วนที่เป็นความงามหรือส่วนที่ศิลปินมีความประทับใจ นำมาปรุงแต่งเป็นผลงานศิลปะ

นอกจากนี้ แม้ว่าธรรมชาติจะมีความงามและทำให้โลกน่าอยู่แต่ธรรมชาติจะยังคงไม่ใช่ผลงานศิลปะหากไม่มีมนุษย์

กล่าวสรุปได้ว่า ศิลปะ หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์โดยการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์จากมโนภาพที่ได้จากความจริงหรือจินตนาการที่คิดเพื่อผืนขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ปัญญา ความคิด และความงาม โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจในอุดมการณ์และความคิดของตนเอง

2. ความหมายกิจกรรมศิลปะ

ในหัวข้อความหมายของศิลปะผู้วิจัยได้เรียบเรียงจากนักวิจัยหลายท่านไว้ ดังนี้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526, หน้า 28) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมศิลปะ หมายถึง กิจกรรมที่เด็กปฐมวัยสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ ผูกประสานสัมพันธ์ พัฒนาการทางด้านต่างๆ ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมทั้งเด็กมีสุขนิสัยที่ดีเกี่ยวกับการกิน ออกกำลังกาย เล่นและพักผ่อนอย่างถูกต้อง

ชัยณรงค์ เจริญพานิชกุล (2533, หน้า 89) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมศิลปะ หมายถึง กิจกรรมศิลปะที่ช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดสามารถฝึกให้เด็กรู้จักสังเกตหาเหตุผลรู้จักสร้างสรรค์ลักษณะนิสัยที่ดี และมีความพร้อมในการเรียนพัฒนาตัวเด็กทั้งในด้านส่วนตัวและด้านสังคม

พระพงษ์ กุลพิศาล (2536, หน้า 33) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมศิลปะ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งเสริมประสบการณ์ทางความรู้สึกสัมผัสมากกว่าประสบการณ์ที่ใช้เหตุผล เป็นกิจกรรมที่จะกระตุ้นให้เด็กเกิดจินตนาการ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นนักคิดนักสร้างสรรค์ในโอกาสต่อไป

เกสร ชิตะจारी (2543, หน้า 7) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมศิลปะ หมายถึง งานศิลปะที่นักเรียนศิลปะจะต้องฝึกปฏิบัติหลังจากเรียนภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติเพื่อฝึกให้เกิดความชำนาญทั้งทางด้านฝีมือและความคิด การเรียนศิลปะจะขาดการฝึกปฏิบัติไม่ได้เลย ดังนั้นทุกครั้งที่เรียนเนื้อหาจบก็ต้องปฏิบัติกิจกรรมออกมาเพื่อแสดงให้เห็นว่าเข้าใจในเนื้อหานั้นๆ โดยแสดงออกมาเป็นผลงาน

กล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะ หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ศิลปะฝึกให้เด็กรู้จักสังเกตหาเหตุผล และส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

3. ประเภทของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก

ในหัวข้อประเภทของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กผู้วิจัยได้เรียบเรียงจากนักวิจัยหลายท่านไว้ ดังนี้

พระพงษ์ กุลพิศาล และคณะ (2533, หน้า 211) ได้แบ่งประเภทกิจกรรมศิลปะไว้ 3 ประเภท คือ กิจกรรมศิลปะ 2 มิติ กิจกรรมศิลปะ 3 มิติ และกิจกรรมศิลปะผสมผสาน 2 มิติ 3 มิติไว้ ดังนี้

(1) กิจกรรมศิลปะ 2 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพ บนระนาบผิววัสดุที่แบนๆ เช่น กระจก กระดาษ ผ้า ผืนปูน พื้นทราย พื้นดิน ฯลฯ โดยใช้กลวิธีวาดเส้น ระบายสี พิมพ์หรือกดประทับให้เป็นสีปะติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การวาดภาพด้วยนิ้วมือหรือมือ การพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุต่างๆ การวาดภาพเส้นด้วยดินสอ สีเทียน การระบายสีด้วยสีเทียน สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีน้ำ เป็นต้น ผลงานศิลปะประเภทนี้ดูแล้วแบนราบ มีเฉพาะมิติกว้าง-ยาว

(2) กิจกรรมศิลปะ 3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพ ให้มีลักษณะลอยตัว นูนหรือเว้าลงไปในพื้นที่โดยใช้วัสดุและกลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัสดุนั้นๆ เช่น การปั้นทราย ดินเหนียว ดินน้ำมัน กระดาษ แป้งโด หรือการประกอบวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน กลวิธีที่จะให้เด็กทำกิจกรรมประเภทนี้ต้องไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ง่ายและไม่เสี่ยงต่ออันตราย เช่น วัสดุที่จะนำมาประกอบเข้าด้วยกันควรเป็นวัสดุประเภทกล่องกระดาษ เมล็ดพืช ลูกบิด เศษไม้ ใบไม้ โดยใช้กาวที่ติดง่าย เป็นต้น

(3) กิจกรรมศิลปะผสมผสาน 2 มิติ-3มิติ หมายถึง กิจกรรมที่ให้เด็กสร้างสรรค์ภาพโดยใช้วัสดุและกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะ 2 มิติ-3มิติ รวมเข้าด้วยกัน เช่น ให้เด็กใช้สีโปสเตอร์ ระบายบนรูปปั้น ดินเหนียว หรือแป้งโดที่แห้งแล้ว หรือให้เด็กระบายสี หรือฉีกกระดาษสี (ที่ฉีกหรือตัดเป็นรูปต่างๆ) ตกแต่งกล่องกระดาษ เป็นต้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526, หน้า 42-43) แบ่งประเภทกิจกรรมไว้ 3 ประเภท คือ กิจกรรมแสดงประสบการณ์ กิจกรรมเสนอจินตนาการและกิจกรรมสร้างสรรค์รูปแบบไว้ ดังนี้

(1) กิจกรรมแสดงประสบการณ์ เมื่อกล่าวถึง “ประสบการณ์” ย่อมเป็นคำที่กินความกว้างขวางมาก และก็เป็นที่ยอมรับกันว่า การสร้างสรรค์ศิลปะทุกชนิดทุกลักษณะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทั้งสิ้น ทั้งประสบการณ์ที่ผ่านมาตลอดเวลา ประสบการณ์ที่เผชิญอยู่เบื้องหน้า และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการทำงานศิลปะโดยตรง แต่การกล่าวถึง “กิจกรรมแสดงประสบการณ์” ในที่นี้ เป็นการกล่าวสรุปเพื่อพิจารณาลักษณะกิจกรรมของเด็กในระดับปฐมวัยที่เน้นการแสดงออกเป็นภาพ รูปทรง หรือเรื่องราวที่มาจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กแต่ละคน เช่น

เด็กที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตภายในบ้าน ชีวิตในโรงเรียน จราจรบนถนน ภาพยนตร์ ในโทรทัศน์ การได้ไปท่องเที่ยว รวมทั้งการได้พบเห็นวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ประสบการณ์เฉพาะตัวเช่นนี้ ย่อมมีแรงกระตุ้นความรู้สึกรักใคร่ของเด็กได้อย่างมาก และเด็กก็จะแสดงออกทางศิลปะเดียวกับประสบการณ์เหล่านี้ ตามสภาพการรับรู้ ตามความคิดหรือความเข้าใจของเขา ทั้งนี้การแสดงออกก็ขึ้นอยู่กับสภาวะในการแสดงออกตามวุฒิภาวะ และพัฒนาการทางด้านการทำงานของเด็กแต่ละคนด้วยกิจกรรมที่แสดงประสบการณ์ของเด็ก มิได้หมายความว่าเป็นการแสดงประสบการณ์เพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถจินตนาการหรือความคิดสร้างสรรค์ในแง่มุมอื่นๆ ไปด้วย แต่การแยกและนำมากล่าวไว้ในที่นี้ เป็นความพยายามที่จะชี้ให้เห็นความเด่นชัดในการสร้างสรรค์กิจกรรมของเด็ก ซึ่งอาจจะเป็นการพิจารณาเฉพาะจุดที่เด่นที่สุดในผลงานแต่ละชิ้นก็ได้

(2) กิจกรรมเสนอจินตนาการ กิจกรรมเสนอจินตนาการก็เช่นกัน ผลงานศิลปะทุกชิ้นของเด็กย่อมแสดงจินตนาการไว้ด้วยเสมอ ไม่ว่าจะเป็นท่าทีของเรื่องราว รูปทรง เส้น สี แต่ในที่นี้ใคร่ย้ำว่า นอกจากเด็กจะสร้างสรรค์ศิลปะในแง่ของการแสดงออกซึ่งประสบการณ์ตรงอย่างเด่นชัดแล้ว บ่อยครั้งเด็กจะเสนอจินตนาการส่วนตัวเป็นจุดเด่นที่สุด แม้จินตนาการนั้นจะมาจากพื้นฐานประสบการณ์ก็ตามที่ “จินตนาการ” ในที่นี้ได้สรุปรวมไว้อย่างกว้างๆ ทั้งจินตนาการเกี่ยวกับเรื่องราว รูปทรง หรือ บรรยากาศบนพื้นภาพ ซึ่งจินตนาการของเด็กอาจจะเป็นเรื่องของความเพ้อฝันการคาดหวังในอนาคต การจินตนาการไปสู่อดีต หรือการรวมพลังความคิดไปสู่ดินแดน หรือสิ่งต่างๆ ที่มองไม่เห็น เช่น เรื่องราวใต้ดิน ในท้องทะเล บนท้องฟ้า บนดวงจันทร์

เราต้องยอมรับว่า เด็กทุกคนมีพลังจินตนาการอย่างรุนแรง ในวันเวลาที่รับรู้โลกจากมุมมองของเขานั้น เขามีความฝันมากมายเกี่ยวกับโลกนี้ นั่นมิใช่ความคิดมิใช่หรือ เพราะเราเองก็ยังไม่อาจจะรู้จักโลกจริงๆ ของเราได้ ภาพการ์ตูนหรือภาพยนตร์ที่พร้อมด้วยโลกจินตนาการจึงเป็นสื่อที่สัมผัสกับความรู้สึกของเด็กได้อย่างดีเยี่ยม และก็ดูเหมือนเขาจะแยกไม่ออกระหว่างจินตนาการจากสื่อเหล่านั้นกับชีวิตจริงของเขา เด็กทุกคนปรารถนาจะเหาะเหินเดินอากาศได้ ดำดินได้ แปลงร่างได้ ด้วยเหตุนี้ จินตนาการของเด็กจึงสามารถพบได้จากงานศิลปะของเขา

(3) กิจกรรมสร้างสรรค์รูปแบบ เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สร้างสรรค์” ย่อมเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่แล้วในผลงานศิลปะของเด็กทุกชิ้น นับตั้งแต่การขีดเส้นเพียงเส้นเดียว จนถึงภาวะเขียนอันเสร็จสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความคิด กระบวนการทำงาน รูปแบบ หรือเนื้อหาแต่การกล่าวถึง “กิจกรรมสร้างสรรค์รูปแบบ” ในที่นี้ ได้เจาะจงเน้นเฉพาะผลงานศิลปะของเด็กระดับปฐมวัย ที่เน้นการริเริ่มสร้างสรรค์ทางด้านรูปแบบโดยตรงซึ่งการสร้างสรรค์รูปแบบในที่นี้ เน้นรูปทรง วัสดุที่ใช้การผสมผสานงาน 2 มิติและ 3 มิติ โครงสร้างและบริเวณว่าง โครงสร้างและ

การเคลื่อนไหว ฯลฯ ซึ่งเราอาจจะพบได้ทั้งงานภาพเขียน ภาพปะติด ภาพแขวน งานโครงสร้าง งานสื่อประสม ฯลฯ

กิจกรรมสร้างสรรค์รูปแบบได้เข้ามามีบทบาทกับศิลปะเด็กเมื่อไม่นานมานี้ และก็กลายเป็นกิจกรรมในลักษณะที่ได้รับความนิยมกันตลอดมา เพราะถือว่ากิจกรรมในลักษณะนี้จะช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้อย่างดียิ่ง

ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2523, หน้า 7-15) ได้แบ่งกิจกรรมไว้ 5 ประเภท คือ กิจกรรมวาดเส้น กิจกรรมระบายสี กิจกรรมภาพพิมพ์ กิจกรรมประดิษณ์กรรมและกิจกรรมประดิษฐ์ ตกแต่ง

(1) กิจกรรมวาดเส้น การวาดเส้นเป็นภาพที่เกิดจากการขีดเขียนวัสดุบางชนิดลงบนกระดาษโดยแสดงลักษณะเป็นเส้น วัสดุที่หยิบใช้เขียนคือ ดินสอดำ ดินสอดสี สีเทียน สีชอล์ก ชอล์กเขียนกระดานดำ ถ่านเกรยอง ถ่านชาร์โคล ปากกาลูกกลิ้ง ปากกาหมึกซึม สีเมจิก ปากกาปลายสักหลาด พู่กัน ฯลฯ

(2) กิจกรรมระบายสี เด็กวัยนี้ เป็นวัยที่กำลังกระฉับกระเฉงและพร้อมที่จะแสดงออกในเรื่องการเขียนภาพระบายสีแล้ว งานระบายสีส่วนใหญ่จะระบายบนแผ่นกระดาษหรือเฟรมจึงด้วยผ้าใบซึ่งเมื่อปฏิบัติงานทำได้ทั้งบนขาหยั่งเขียนรูป บน โต๊ะเรียบ หรือแม้กระทั่งบนพื้นห้อง การใช้ขาหยั่งเขียนรูปช่วยให้เด็กระบายสีได้ถนัดถนี้ เด็กสามารถมองเห็นภาพซึ่งอยู่ในแนวตั้งได้อย่างชัดเจน แต่เป็นที่แน่นอนว่าโรงเรียนคงไม่สามารถจัดหาขาหยั่งให้กับเด็กทุกคนได้ อย่างน้อยก็ควรจะมีไว้สัก 2-3 ตัวเพื่อให้เด็กได้ทดลองใช้ การระบายสีบนโต๊ะธรรมดาช่วยให้เด็กได้นั่งทำงานในท่าสบายๆ และวางสิ่งของที่ใช้ระบายสีไว้บนโต๊ะได้ การระบายสีโดยนั่งที่พื้นห้องเป็นการสร้างบรรยากาศให้ดูอิสระ เด็กทุกคนจะรู้สึกว่าการเขียนรูปครั้งนี้ต้องสนุกแน่ บางครั้งอาจจะหนีบกระดาษไว้กับกระดานรองเขียนแล้วพองไว้ที่ฝาผนังโดยที่เด็กจะนั่งที่พื้นรอบๆ ห้อง

ความละเอียดในการสอนนั้นจะต้องอธิบายวิธีการใช้สี การถือพู่กัน การจุ่มสี ระบาย การระบายสี การล้างทำความสะอาด หลังจากที่เรียนไปสักระยะหนึ่งควรจะสอนประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นไปอีกเช่น การผสมสีบางสี (แดง+เหลือง=ส้ม, แดง+น้ำเงิน=ม่วง, เหลือง+น้ำเงิน=เขียว) ถึงแม้ว่าเด็กจะรับได้บ้างไม่ได้บ้างแต่ก็ถือเป็นการเตรียมความพร้อมให้เขาเข้าใจได้ในเวลาต่อไปสีที่เด็กวัยนี้ควรใช้สีฝุ่น (ผู้สอนต้องผสมผงสีฝุ่นกับน้ำเตรียมให้เด็กไว้ก่อน) สีโปสเตอร์ (ผสมสำเร็จรูปในขวด นำมาใช้ได้เลย) สีเทียน-สีเมจิก (ระบายง่าย ไม่ต้องผสมกับอะไรก็ระบายได้เลยกิจกรรมที่ขาดเสียไม่ได้คือ “การเขียนภาพด้วยนิ้วมือ (finger painting)” โดยใช้แป้งเปียกเหลวๆ ละเลงบนแผ่นกระดาษแล้วแต้มสีฝุ่นหรือสีโปสเตอร์ลงไปในแต่ละส่วนตามต้องการ

จากนั้นใช้นิ้วมือเขียนลงไปให้เป็นรูปภาพกิจกรรมนี้เด็กได้รับความสนุกสนานมากและยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมือกับสายตาอย่างดี

(3) กิจกรรมภาพพิมพ์กรรมวิธีทางภาพพิมพ์มีหลายวิธี แต่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กคือ “การพิมพ์จากแม่พิมพ์นูน (relief printing)” ในขั้นต้นควรจะให้กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเข้าใจว่าภาพพิมพ์คืออะไรเสียก่อน เช่น ใช้สีโปสเตอร์ทาด้านหลังของเศษวัสดุ (ใบไม้ ขนนก ลูกโป่ง ลูกกัญแจ ก้านไม้ขีด) แล้วนำมาประทับลงบนกระดาษ จะได้ภาพพิมพ์เกิดขึ้น หลังจากที่เด็กๆพอจะเข้าใจในภาพพิมพ์บ้างแล้ว ผู้สอนควรทำแม่พิมพ์ให้ดูเช่น แกะหัวมันฝรั่งแล้วพิมพ์ด้วยสีโปสเตอร์ เด็กๆ อาจจะทำแม่พิมพ์เองไม่ได้ แต่เขาสามารถจะนำแม่พิมพ์ที่ผู้สอนเตรียมไว้มาพิมพ์เองได้

(4) กิจกรรมประดิษฐานกรรมวิธีก็เหมือนกับกิจกรรมภาพพิมพ์ที่สามารถใช้กระบวนการบางอย่างมาสอนแก่เด็กเล็กได้ กิจกรรมประดิษฐานกรรมวิธีที่เหมาะสมกับเด็กเล็กก็จะเป็นงานดินเหนียว นอกนั้นก็ยังมีบ้างแต่ไม่เด่นชัดนัก เช่น ประดิษฐานประกอบกล่องกระดาษ ประดิษฐานประกอบเศษไม้ ดินเหนียวเป็นวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น และเหมาะที่จะนำมาใช้เพราะประหยัดดี แต่ก็ยังมีข้อเสียอยู่ที่ความแห้งเร็วของดิน อันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเด็ก วิธีแก้ไขคือใช้น้ำมันวดดินให้อ่อนเป็นระยะๆ หรือใช้น้ำมันวดผสมกับดินก็ได้ ในปัจจุบันนิยมใช้ดินน้ำมันเพราะมีคุณสมบัติแห้งช้า มีให้เลือกหลายสี และเก็บไว้ใช้ในคราวต่อไปได้เลย

โรงเรียนที่ใช้ดินเหนียวควรมีถังเก็บดินเพื่อหมักดินให้นิ่มอยู่เสมอ เมื่อจะใช้ก็สามารถนำมาใช้ได้ทันที และที่ขาดไม่ได้ก็คือต้องมีแผ่นเล็กๆ แจกให้เด็กรองปั้นดินคนละแผ่น

กิจกรรมที่เกี่ยวกับดินมีหลายวิธี เช่น การปั้นดิน (ปั้นทรงกลมๆ ปั้นม้วนยาวๆ เหมือนงู ปั้นอะไรก็ได้ตามใจชอบ การกดวัสดุต่างๆ ลงบนแผ่นดิน (กดใบไม้แล้วตัดขอบออกให้เป็นรูปใบไม้ กดลูกกัญแจ กดเหรียญบาท การแผ่ดินเป็นแผ่นบางๆ แล้วขีดเขียนลงบนแผ่นดินนั้น การตัดแผ่นดินให้เป็นเส้นยาวๆ หลากๆ เส้นแล้วมาถักหรือสานกันเป็นลายตาข่าย สิ่งที่ไม่ควรทำคือการแนะนำให้เด็กปั้นเป็นรูปต่างๆ ที่ต้องดูให้รู้เรื่องเช่น วัว ควาย สุนัข แมว เพราะไม่มีเด็กคนใดในวัยนี้สามารถปั้นตามคำบอกได้ ถ้าเขาต้องการจะปั้นสิ่งใดเขาจะปั้นขึ้นเองโดยมิได้อยู่ภายใต้การบังคับขู่เข็ญ

(5) กิจกรรมประดิษฐานตกแต่งงานประดิษฐานตกแต่งหมายถึงกิจกรรมที่ครอบคลุมกว้างขวางมาก ซึ่งบางครั้งยากที่จะชี้ออกมาให้เห็นความแตกต่างจากงานวาดภาพ ระบายสี ภาพพิมพ์หรือประดิษฐาน งานประดิษฐานตกแต่งที่เหมาะสมสำหรับเด็กก่อนเข้าเรียนหรือวัยอนุบาลมีไม่มากนัก ที่พอจะยกตัวอย่างได้คือ การทำภาพปะติด การทำหน้ากากจากถุงกระดาษ การทำหุ่นจากถุงหรือกล่อง การฉีกกระดาษให้เป็นรูปต่างๆ การประกอบเศษวัสดุ การถักทอไหมพรมด้วยนิ้ว

มืออย่างง่ายๆ ในการให้เด็กทำงานประเภทงานประดิษฐ์ ผู้สอนจำเป็นจะต้องแนะนำว่าจะทำอย่างไรด้วย ซึ่งแน่นอนว่าผู้สอนควรจะรู้ถึงขบวนการและเคยปฏิบัติด้วยตนเองมาก่อน สิ่งสำคัญที่ต้องกล่าวขำเป็นพิเศษคือผู้สอนจะต้องแนะนำอย่างดีเกี่ยวกับการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้นว่า กรรไกร กาว สี มีด ตลอดจนการเก็บรักษาความสะอาดเครื่องมือและบริเวณที่ทำกิจกรรมนั้นด้วย

งานประดิษฐ์ตกแต่งมีเป้าหมายแตกต่างไปจากงานวาดรูปหรือประติมากรรมที่ไม่ได้มุ่งเน้นให้เด็กออกทางศิลปะเพียงอย่างเดียวแต่จะเน้นให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานที่มีกระบวนการหรือมีขั้นตอนด้วย

เบญญา แสงมลิ (2550, หน้า 67-71) กล่าวถึง กิจกรรมศิลปะ ดังนี้

การปั้น (ดิน ดินน้ำมัน แป้งปั้น)

<ul style="list-style-type: none"> - การวาดดิน แบ่งดินอย่างตั้งใจ - บอกชื่อสิ่งที่ผลิต - เริ่มเพิ่มรายละเอียดบนสิ่งที่ปั้น เช่น จมูก หู แขน และขา - ผลผลิตมีความหมายต่อผู้ใหญ่ 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างเสริมกล้ามเนื้อเล็กกล้ามเนื้อใหญ่ และการประสานสัมพันธ์ของมือและตา จัดประสบการณ์ทางด้านประสาทสัมผัสที่ให้ความพึงพอใจแก่เด็ก - กระตุ้นการรู้จักคิด สร้างความคิดรวบยอดเรื่องรูปทรง และปล่อยให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ - เป็นทางออกในการผ่อนคลายความตึงเครียดและการก้าวร้าว 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้โอกาสเด็กค้นคว้าสำรวจวัสดุอุปกรณ์ - สนับสนุนความรู้สึก การแก้ปัญหา และการพูดแสดงออก - ไม่แสดงตัวอย่าง หรือแสดงการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด - เก็บวัสดุที่ใช้ในการปั้นเพื่อให้สามารถปั้นได้โดยง่าย โดยการรักษาอย่างถูกต้อง
--	--	---

การปะติด

ลักษณะงาน	คุณค่าที่ได้รับ	กลวิธีสอนของครู
<ul style="list-style-type: none"> - เด็กหยิบจับทำ และสำรวจใช้การปะติดจุดประสงค์ของการกระทำ 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสในการหยิบจับทำ และการประสาทสัมผัสให้โอกาสผ่อนคลายทางอารมณ์ และหาทักษะทางด้านร่างกาย 	<ul style="list-style-type: none"> - มีกิจกรรมหลายกิจกรรมให้เด็กมีอิสระ สำรวจและทดลองใช้ ช่วยเด็กหาวิธีใช้เครื่องมือ แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ใช้เศษวัสดุ ทราย กระดาษ สีเทียน สำลี ฟ้า และขนนก

การตัด และการฉีก

ลักษณะงาน	คุณค่าที่ได้รับ	กลวิธีสอนของครู
<ul style="list-style-type: none"> - เด็กตัดและฉีกอย่างอิสระ เพื่อให้สำรวจวัสดุ - การฝึกเพื่อให้มีความพยายาม บังคับกรรไกร และฉีกตามแนวที่ต้องการ 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างเสริมการควบคุมกล้ามเนื้อ ประสาทสัมพันธ์ระหว่างมือและตา - จัดสื่อในการแสดงออกด้วยตนเอง - เสนอโอกาสให้เด็กเจริญเติบโตอย่างสร้างสรรค์ และในการรู้รูปแบบของความคิดรวบยอด - บรรเทาความตึงเครียด 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเตรียมกรรไกรให้เด็กได้ใช้ และครูต้องแน่ใจว่าเด็กต้องใช้กรรไกรตัด - สอนการรักษาความปลอดภัยที่ถูกต้อง พร้อมทั้งกฎเกณฑ์ - ช่วยเด็กให้หาวิธีฉีกตามที่เป็นได้ - จัดวัสดุที่มีความต่างในสีและเนื้อของวัสดุ (หยาบ-นุ่ม-แข็ง)

การระบายสีด้วยนิ้วมือ

ลักษณะงาน	คุณค่าที่ได้รับ	กลวิธีสอนของครู
<ul style="list-style-type: none"> - เด็กรู้สึกและทดลองกับสีโดยการใช้นิ้วมือ มือและแขน ป้ายละเลง และผสมสีต่างๆ และรูปแบบต่างๆ - สร้างเสริมความซาบซึ้งในรูปทรงและสี 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กได้ผ่อนคลายความตึงเครียด และความกดดันที่ได้รับจากบ้าน ในเรื่องความสะอาด โดยการเล่นละเลงสีโดยเอะอะ ให้อิสระเสรีเด็กที่ถูกสกัดกั้นให้เป็นไปเองเป็นปกติวิสัย - ให้การเจริญเติบโตด้านสังคม และใจกว้างในการติดต่อประสาทสัมผัส และโอกาสสำหรับกิจกรรมกล้ามเนื้อใหญ่ - สนับสนุนการแสดงออกสร้างสรรค์ โดยการติดต่อทางตรงระหว่างเด็ก และผลิตผลและโอกาสในการค้นพบด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้อิสระเด็กในการเลือกวัสดุ สิ่งของที่ใช้และการทดลอง - สนับสนุนอิสรภาพโดยการละเลงสีประกอบดนตรีพูด สนทนา เกี่ยวกับการแกว่งไกวของร่างกาย ให้เวลาเด็กนานพอจนเด็กขกเลิกไปเอง และปล่อยให้เด็กผสมสี - จัดสีให้เด็กเลือกหลายๆ สีและส่งเสริมให้เด็กทำความสะอาดด้วยตนเอง - พิมพ์มือ และส่วนต่างๆ ของร่างกายบนกระดาษด้วยสีต่างๆ

การวาดภาพระบายสี

ลักษณะงาน	คุณค่าที่ได้รับ	กลวิธีสอนของครู
<ul style="list-style-type: none"> - เด็กใช้สี เชือก สบู่ ทราย สีชอล์ก และสีเทียนในการป้ายและเคลือบ - ทำเส้นวงกลม และแบบต่างๆ โดยการใช้สีเหล็ยมจตุรัส และสี - ให้ชื่อภาพ และอธิบายความหมาย - แสดงหลักฐานความสัมพันธ์ของสิ่งของ 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้เด็กได้มีโอกาสทำงานตามลำพัง เสนอโอกาสให้เด็กทดลองสำรวจ และแสดงความรู้สึกที่เด็กไม่สามารถพูดเป็นภาษาพูดได้ - เป็นสื่อสารแสดงออกทางการเคลื่อนไหว ช่วยเด็กเข้าใจให้แสดงความรู้สึก และยอมรับการช่วยเหลือ - อนุญาตให้เด็กได้เล่นและทำอะไรให้อยู่ในความควบคุม และช่วยเด็กที่รักความสะอาดจนเกินไปเล่นละเลงสีด้วยนิ้วมืออย่างสะดวกสบายใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเตรียมกระดาษแผ่นใหญ่แปรงขนาดใหญ่สีต่างๆ กระดาษขาหยั่งขนาดเหมาะสม ควรตั้งไว้ตลอด เพื่อให้เด็กใช้ได้ทุกขณะ - ฝึกกะกิดขวาง - จัดสถานที่ในที่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็กใช้กระดาษหนังสือพิมพ์เก่าๆ ปูพื้นกันเปื้อน - ให้โอกาสเด็กวาดภาพระบายสีทั้งในและนอกห้องเรียน - จัดอุปกรณ์อื่นๆ ในการวาดภาพระบายสี เช่น มุ้งลวด แปรงสีฟัน หลอดกาแฟ เชือกแบบพิมพ์ใบไม้ ฟองน้ำ ดอกไม้ เพื่อให้เด็กทดลองระบายสี

การเล่นแท่งบล็อก

ลักษณะงาน	คุณค่าที่ได้รับ	กลวิธีสอนของครู
<ul style="list-style-type: none"> - เด็กเล่นกับแท่งไม้ - ตั้งต่อกันเป็นชั้น - สร้างเป็นรูปแบบก่อสร้างและให้ชื่อ - บอกชนิดการก่อสร้าง และก่อสร้างขึ้นตามที่บอก - ใช้ความรู้ในการเล่นแสดงละคร 	<ul style="list-style-type: none"> - การยืดหยุ่นและสะดวกสบายในการเล่นไม้บล็อก เป็นสื่อแรกสำหรับเด็ก - ความสะอาดและความคงทน แข็งแรง ไม่เป็นสิ่งที่กีดกันความรู้สึกของเด็กที่มาจากครอบครัวที่ถือความสะอาดเป็นสิ่งสำคัญ - การเล่นบล็อก ให้โอกาสเด็กสำหรับเล่นตามลำพังใกล้ๆ กับเด็กอื่นหรือเล่นกับเด็กอื่น - ให้ความรู้สึกภูมิใจในความสำเร็จ และมีกำลังเพื่ออยู่รอดในโลกที่แท้จริง 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้เนื้อที่และวัสดุอย่างพอเพียง - ให้โอกาสเด็กแสดงผลงานที่สร้างไว้ - เตือนเด็กให้ทำความสะอาดล้างหน้า - ฝึกคู่วิธีการช่วยเหลือเด็กที่อายุให้เข้าร่วม - ให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ - หลีกเลี่ยงการกำหนดแบบฟังและสังเกตเด็กขณะเล่นบล็อก - เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งของพฤติกรรม และการเจริญเติบโตของเด็ก

ลักษณะงาน	คุณค่าที่ได้รับ	กลวิธีสอนของครู
	- ฟ้อนคลายอารมณ์จากการจิกหรือเล่นเขียนแบบ ออกกำลังจากการยก แบก หาม ดอก เพื่อความสร้างสรรค์ในการแสดงออก และความคิดทางการออกแบบ ให้โอกาสเด็กฝึกการแก้ปัญหาความคิดรวบยอดทางด้านจำนวนและภาษา	

สรุปได้ว่า ประเภทของกิจกรรมศิลปะนั้นมีความหลากหลาย มีวัสดุหลายชนิดที่สามารถนำมาสร้างสรรค์หรือประยุกต์ใช้ได้ แต่ควรคำนึงถึงความพร้อมของเด็ก ความสนใจว่าเด็กสนใจงานประเภทไหนและเมื่อเด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุขสนุกสนานในการทำกิจกรรมแล้วอาจโยงกิจกรรมเข้าสู่การเรียนรู้ในวิชาการต่างๆ เช่น ภาษาไทย ได้ต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการ

1. ศิลปะสัมพันธ์กับภาษา

สิริพรรณ ดันติรัตน์ไพศาล (2545, หน้า99) การใช้คำศัพท์ต่างๆ ในกิจกรรมทางศิลปะบางคำเป็นคำศัพท์เฉพาะ บางคำก็เป็นคำที่ใช้ทั่วไป เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับคำที่ใช้เรียกวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ เช่น พู่กัน สี ดินน้ำมัน กระดาษ ฯลฯ และเรียนรู้คำที่ใช้ในการทำกิจกรรม เช่น ตัด ปะจิก พับ ปั้น ฯลฯ นอกจากนี้ยังเรียนรู้ถึงคุณสมบัติและคุณลักษณะของวัสดุอุปกรณ์นั้นๆ เช่น สีอ่อน สีเข้ม มีด สว่าน เรียบ เหนียว แข็ง บาง อ่อนนุ่ม ตรง โค้ง การเปรียบเทียบเกี่ยวกับขนาด น้ำหนัก สี รูปทรง พื้นผิว และการเล่าเรื่องจากภาพวาด ถ้อยคำที่เด็กใช้ในการเล่า หรือพูดขณะทำกิจกรรม จะช่วยให้เกิดความเข้าใจเป็นการฝึกพูดเรียนรู้คำใหม่ๆ รู้จักพูดเป็นประโยค และฝึกการฟังด้วย สำหรับด้านการเขียนนั้นศิลปะจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเส้นพื้นฐานทุกเส้นในการเขียนตัวอักษรอยู่ในการวาดภาพของเด็กทั้งหมด ไม่จำเป็นต้องมาฝึกลากเส้นลีลามือเลย ขอเพียงให้เด็กได้วาดรูปมากๆ เขาก็จะสามารถนำเอาเส้นมาประกอบเป็นตัวหนังสือได้

2. ศิลปะกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย

Lowenfeld (1957, pp.33-39) กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กเกิดพัฒนาการในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เด็กมีความเจริญงอกงามในทางสร้างสรรค์อย่างสูงสุด และส่งเสริม

การเจริญเติบโตขึ้นตามวุฒิภาวะ ความสนใจ และความต้องการของเด็ก ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เมื่อพิจารณาในวงกว้างจะพบคุณค่า 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือ การที่เด็กได้ระบายออกซึ่งความเคร่งเครียดภายใน ขจัดความรู้สึกด้อยบางอย่างที่มีอยู่ และเป็นการแสดงความรู้สึก ความต้องการภายในให้ปรากฏขึ้น คุณค่าเช่นนี้จะเป็นการเปิดเผยถึงความรู้สึกภายในของเด็กแต่ละคน ซึ่งการแสดงออกทางอื่น เช่น การเล่นหรือการพูดคุยไม่สามารถทำได้ดีเท่ากับการทำงานศิลปะ ศิลปะสามารถบรรยายและแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ และความต้องการของเด็กได้ ศิลปะจึงเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของเด็ก ดังนี้

(1) พัฒนาการทางด้านร่างกาย ศิลปะที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย คือ เป็นการพัฒนาด้านการเคลื่อนไหว การเจริญเติบโต การออกกำลังกาย แขน ขา และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือให้สัมพันธ์กับตา รวมทั้งโสตประสาทอื่นๆ กิจกรรมศิลปะในวัยเด็กจึงมักเป็นกิจกรรมที่เด็กพร้อมจะเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระ เช่น เขียนภาพและเลง เขียนภาพผนัง ปั้นดินหรือดินน้ำมัน นึกกระดาษปะติด เป็นต้น นอกจากนี้ในทางการเขียนภาพนิยมใช้พื้นภาพขนาดใหญ่ เช่น กระดาษวาดเขียนแผ่นใหญ่อาจรวมทั้งพื้นดิน พื้นทราย พื้นคอนกรีต ด้วยก็ได้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ เช่น พู่กัน หรือสีที่ใช้เขียนก็ควรมีขนาดใหญ่หยิบจับได้ถนัดมือ ทางด้านความสัมพันธ์ทางร่างกายจะพบว่า วัยเด็กเล็กควบคุมการทำงานของมือได้ไม่ดีนัก ไม่ว่าจะเป็นการหยิบจับสิ่งของ การเขียนหนังสือ หรือการเขียนภาพ ในลักษณะกิจกรรมศิลปะที่ต้องจับวัสดุอุปกรณ์ ปั้น จีดเขียน นึก ตัด ปะติด ให้เป็นไปตามความคิดคำนึง กิจกรรมศิลปะจึงมีความสำคัญทางด้านพัฒนาการทางกายให้สัมพันธ์กับโสตประสาทการรับรู้และระบบการสั่งงานของสมอง ซึ่งจะมีผลไปสู่การรับรู้ การคิดและการแสดงออกในทุกๆ ด้าน

(2) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ในขณะที่เด็กเติบโตขึ้นมานั้น เขาจะกระตือรือร้นที่จะสะสมประสบการณ์และเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างจากสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัว จากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง จากเหตุการณ์หนึ่งไปอีกเหตุการณ์หนึ่ง ประสบการณ์ที่ผ่านมาก็คือพื้นฐานการดูดซับประสบการณ์ใหม่ และพื้นฐานการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การรับรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการประสบการณ์ที่กว้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และการแนะนำที่สัมพันธ์กัน คือ คุณค่าที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเด็กรับรู้ สะสมประสบการณ์และเรียนรู้ นั้น นอกจากเขาจะต้องปรับพฤติกรรมต่างๆ แล้ว เด็กยังต้องปรับอารมณ์ของเขาอีกด้วย ซึ่งอาจจะต้องมีความพอใจ มีความกระหายและมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ การทำงานศิลปะไม่ว่าจะเป็นปั้นดิน วาดภาพระบายสี โดยที่กิจกรรมเหล่านี้เด็กได้แสดงออกอย่างเปลือยเปลื้องสนุกสนาน เพราะได้ถ่ายทอดประสบการณ์ได้แสดงความสามารถ และให้เห็นผลสำเร็จจากการแสดงออกของตน ความเปลือยเปลื้องสนุกสนานและความภาคภูมิใจจะช่วยพัฒนาอารมณ์ของเด็กได้อย่างดี ทั้งความสนใจ

ความกระตือรือร้น และความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเท่ากับเป็นการพัฒนาความเชื่อมั่นและความมั่นคงทางอารมณ์ในการทำงานนั่นเอง แต่ทั้งนี้พัฒนาการทางด้านอารมณ์โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อย่อมต้องฝึกฝนปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เด็กที่ได้รับเสรีภาพทางอารมณ์ด้านการแสดงออกสร้างสรรค์ย่อมช่วยสร้างความรู้สึกลดอคฤกษ์และความรู้สึกมั่นใจ ที่จะเผชิญปัญหาซึ่งมาพร้อมกับประสบการณ์ เด็กจะมีความพร้อมในการเผชิญกับสิ่งแปลกใหม่ และเกิดความรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ในการที่จะพาตัวเองเข้าไปพบกับสิ่งต่างๆ หรือปัญหาต่างๆ อารมณ์ที่มั่นคงของเราก็คือ การรู้จักยืดหยุ่นและแยกแยะประสบการณ์ด้วยความมั่นใจ

(3) พัฒนาการทางด้านสังคม ศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งระหว่างผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และระหว่างผลงานศิลปะกับบุคคลอื่นในแง่ของผู้สร้างสรรค์ การแสดงออก ซึ่งงานศิลปะเป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระให้ปรากฏเป็นสื่อหรือภาพขึ้นมา ในแง่ของศิลปะเด็ก การที่เด็กแสดงออกเป็นผลงานศิลปะ หมายถึง ว่าเด็กได้ถ่ายทอดสาระไว้ในงานศิลปะแต่ละชิ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นสาระส่วนตัวหรือสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคม กิจกรรมการแสดงออกทางศิลปะสำหรับวัยเด็ก ส่วนใหญ่จะเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับความนึกคิดคำนึงส่วนตัว สาระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และสาระที่เด็กเกี่ยวข้องกับสังคม โดยเฉพาะสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคมนั้น นอกจากจะเป็นการสื่อสารให้เรารับรู้ถึงการที่เด็กมีสัมพันธ์กับสังคมอย่างไรแล้ว กิจกรรมในลักษณะนี้ยังเน้นให้เด็กคิดคำนึงถึงสังคมรอบตัว และความสัมพันธ์ที่เขาพึงมีต่อสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ กิจกรรมศิลปะยังพัฒนาทางด้านสังคมในแง่ที่กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กในระบบโรงเรียนปัจจุบัน ได้เน้นกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านสังคมโดยตรง เพราะเชื่อว่ากิจกรรมกลุ่มจะสร้างสมประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเป็นกระบวนการต่อเนื่องสืบต่อไปถึงชีวิตในสังคม การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน ช่วยเหลือกัน ยังเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันหรือเป็นการพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กอีกด้วย

(4) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัยหรือแต่ละคนแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างนั้นอาจจะปรากฏในแง่ของรายละเอียดการแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสี หรือจินตนาการ ข้อแตกต่างหรือพัฒนาการทางด้านสติปัญญาที่ปรากฏให้เห็นได้เช่นนี้ สามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างของวัย บุคคล หรือในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งเด็กอาจจะมีการชะงักงันในการพัฒนารูปแบบทางศิลปะและอาจจะเป็นสิ่งชี้ถึงการชะงักงันทางพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านอีกด้วย ทางด้านพัฒนาการทางสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเราจะพบว่า กระบวนการทำงานศิลปะนั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นประสบการณ์ บูรณาการประสบการณ์ความคิดและจินตนาการ

เข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เส้น รูปทรง สี ในขั้นสุดท้าย ย่อมเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านหนึ่งที่ เหมาะสมกับวัยเด็กเป็นอย่างมาก เป็นการช่วยพัฒนาการทางการเรียนรู้ หรือพัฒนาการสติปัญญา โดยตรง หรืออาจจะกล่าวว่าการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะเป็นการสะสมพลังทางสติปัญญา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

(5) พัฒนาการทางการรับรู้ สมรรถภาพทางการรับรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่าง หนึ่งในตัวเด็ก ในอันที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการสะสมประสบการณ์ที่ดี เพราะการรับรู้ที่มี สมรรถภาพย่อมเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสโดยตรง ศิลปะจะช่วยพัฒนาการทางการรับรู้ได้ โดยที่กิจกรรมศิลปะได้ผ่านการเสริมสร้างความสามารถในการรับรู้สองด้านด้วยกันคือ ทางด้าน การรับรู้วัตถุสิ่งแวดลอม และสภาพการณ์ต่างๆ ในฐานะที่สิ่งเหล่านั้นมีสภาพเป็นสื่อคลใจในการ สร้างสรรค์รูปภาพแบบทางศิลปะเมื่อเด็กเผชิญหน้ากับสภาพแวดลอม หรือคิดคำนึงถึงสิ่งที่เขา ต้องการแสดงออก เด็กย่อมมองเห็นหรือหลับตามองเห็นรูปแบบคิดคำนึงถึงความงามและคุณค่า อื่นๆ ที่ตามมา เท่ากับว่าเด็กได้ผ่านการส่งเสริมให้รับรู้สิ่งต่างๆ และเท่ากับเป็นการสร้างเสริม สมรรถภาพทางด้านประสาทสัมผัสโดยตรง นอกเหนือจากนั้นการที่เด็กฝึกปฏิบัติศิลปะซึ่ง เกี่ยวข้องกับสี รูปทรง ปริมาตร พื้นผิว บริเวณว่าง ฯลฯ จึงเป็นการฝึกฝนที่จะสะสมการรับรู้ต่อวัตถุ อย่างสำคัญอีกทางหนึ่ง คุณภาพของประสาทสัมผัสที่เกิดจากการเรียนรู้ทางศิลปะ จึงเป็นคุณภาพที่ มีความฉับไวในการรับรู้ คุณภาพที่เกี่ยวกับความงาม และคุณภาพทางการคิดวิเคราะห์จะช่วย พัฒนาการทางด้านรับรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี

(6) พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ สุนทรียภาพ คือประสิทธิภาพในการรับรู้ ความงาม ความเหมาะสม และความเป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง ซึ่งมีได้จำกัดไว้แต่เพียงความงามของ ศิลปะเท่านั้น แต่ได้รวมถึงความรู้สึกสัมผัสที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดลอมด้วย ความเหมาะสม กลมกลืนในธรรมชาติและสิ่งแวดลอมที่นำมาเป็นสื่อคลใจ ย่อมมีผลต่อการสร้างสรรค์ความงามใน ศิลปะ และการซาบซึ้งความงามในศิลปะก็มีผลต่อการซาบซึ้งธรรมชาติและสิ่งแวดลอมด้วยเช่นกัน ความเจริญงอกงามด้านสุนทรียภาพของเด็กในผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ออกมา ย่อมแสดงออกให้ เห็นถึงประสาทสัมผัสที่ได้บูรณาการประสบการณ์ทั้งมวล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึกและ การรับรู้ ผลจากการบูรณาการนี้สามารถที่จะพบได้จากการจัดภาพที่ประสานกลมกลืนกัน และ แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด ด้วยลักษณะของเส้น สี และบริเวณว่างของภาพที่เต็กวาด เด็กที่ บกพร่องด้านความงอกงามทางสุนทรียภาพ จะแสดงความสับสนในด้านการจัดองค์ประกอบภาพ และขาดความรู้สึกบนพื้นภาพ ขาดความคิด และการแสดงออกที่น่าสนใจศิลปะสำหรับเด็กซึ่งถือว่าเป็น การศึกษาทางด้านความงามนั้น นักศิลปะศึกษาบางคนจึงเรียกว่า “การศึกษาทางสุนทรียภาพ” ซึ่ง ดูจะไม่ห่างไกลความจริงนัก เพราะกิจกรรมศิลปะก็คือกิจกรรมทางความงามโดยตรง เป็น

การสร้างสรรค์ความงามเพื่อสร้างเสริมสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ทั้งในขณะปฏิบัติงานและการได้ชื่นชมผลงานของตนเองและของผู้อื่น นอกจากสุนทรียภาพทางด้านศิลปะแล้ว ยังหมายความถึงสุนทรียภาพที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

(7) พัฒนาการทางด้านสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ คือ การแสดงออกที่อิสระและมีลักษณะเฉพาะตัวรวมทั้งสมรรถภาพในการแก้ปัญหา ในการดำรงชีวิตด้วย ถ้าเป็นการสร้างสรรค์ผลงานก็ย่อมเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการสร้างสิ่งใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มไปในทางที่ดีกว่า การสร้างสรรค์เฉพาะบุคคล เป็นการแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นผลจากสติปัญญาอันสูงส่ง เปิดเผยถึงประสบการณ์ ประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพ อิศรภาพในการคิดและปฏิบัติหลังในการสร้างและการแก้ปัญหาที่ยุ่ยากได้อย่างเชื่อมั่น ในตนเอง กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ทำทลายความคิด และทำทลายการแสดงออกของเด็ก จาก การสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กที่พร้อมด้วยเสรีภาพ ย่อมเป็นสิ่งที่ประทับใจต่อเด็กเสมอ เด็กพร้อมจะแสดงออกด้วยการลองผิดลองถูก ทำยที่สุดการแสดงออกของเขาไม่เคยผิดและไม่เคยรู้สึกล้มเหลว กิจกรรมที่เด็กไม่รู้สึกล้มและไม่รู้สึกล้มเหลวเช่นนี้ ย่อมสร้างความมั่นใจในการแสดงออกได้อย่างมาก และเมื่อต่างมีความมั่นใจ เขาก็พร้อมจะสร้างสรรค์ครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งพัฒนาการทางด้านสร้างสรรค์ก็จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามการสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีก็ต่อเมื่อมีความพร้อม วัสดุอุปกรณ์พร้อม กิจกรรมที่กระตุ้นต่อการสร้างสรรค์ และมีบรรยากาศที่พร้อมด้วยเสรีภาพเป็นปัจจัยสำคัญ

พระพงษ์ กุลพิศาล (2536, หน้า 27-30) การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานเริ่มตั้งแต่ความเข้าใจว่ากิจกรรมสำหรับเด็กก็คือกระบวนการทางการช่าง (crafts) ในอดีต จนถึงความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์และสมองอย่างที่เขาใจกันในปัจจุบันและแน่นอนที่สุดความเข้าใจที่ต่างกันย่อมใช้กระบวนการและวิธีการที่ต่างกันไปด้วย ในอดีตครูที่จัดกิจกรรมศิลปะโดยให้เด็กลอกเลียนแบบจึงไม่ได้รับคำตำหนิ เช่นปัจจุบัน

กิจกรรมศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นประเภทสองมิติ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การพิมพ์ ฯลฯ หรือประเภทสามมิติ เช่น การปั้น แกะสลัก ฯลฯ รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ที่ได้จากการผสมผสานกันระหว่างประเภทสองมิติหรือสามมิติ เช่น ประติมากรรมกระดาษ ระบายสี ฯลฯ ที่เด็กได้พบเห็นและปฏิบัติกันในปัจจุบันเป็นกิจกรรมซึ่งนักวิชาการทางศิลปะได้คิดค้นขึ้นมา เพื่อให้เด็กผู้ลงมือปฏิบัติมีพัฒนาการ และการเจริญเติบโตในหลายๆ ด้าน ด้วยกัน ทั้งในแง่บุคลิกและนามธรรม

ศิลปะมีเนื้อหาวิชาที่แตกต่างไปจากคณิตศาสตร์ การจัดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ ผู้สอนจะวางแผนการสอนตามลำดับความยากง่ายและวิธีการแก้ปัญหา แต่ศิลปะนั้นไม่ได้มี

เนื้อหาวิชาที่จำเป็นจะต้องแยกออกเป็นส่วนย่อยๆ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายที่เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์มีอยู่คุณค่าที่แฝงอยู่ในกิจกรรมศิลปะที่เด็กปฏิบัติไม่แตกต่างไปจากคุณค่าในกิจกรรมศิลปะที่ศิลปินมืออาชีพปฏิบัติ เด็กวัย 5 ขวบ และ 16 ปี มีความสามารถวาดภาพคนได้ทั้งคู่ ต่างกันแต่ที่วัย 5 ขวบ วาดขาดจากศีรษะ ในขณะที่วัย 16 ปี จะวาดได้อย่างมีสัดส่วนและมีส่วนประกอบที่ครบสมบูรณ์ใกล้เคียงความจริงกว่า ดังนั้นความแตกต่างของภาพทั้ง 2 ภาพนี้จึงมิใช่ความแตกต่างทางด้านเนื้อหาวิชา แต่เป็นความแตกต่างของการนำเสนอมากกว่า

เมื่อเด็กโตขึ้นจะวาดภาพเปลี่ยนไป สิ่งที่เปลี่ยนไปนี้เป็นความสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวเด็กเองกับสภาพแวดล้อม เป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญยิ่งกว่าตัวผลงานที่วาดออกมาเสียอีก ความสัมพันธ์นี้ก่อให้เกิดพัฒนาการและการเจริญเติบโตด้านต่างๆ ดังนี้

(1) อารมณ์ อารมณ์และจินตนาการคือสิ่งเดียวกัน กิจกรรมศิลปะจะส่งเสริมให้เด็กได้ใช้จินตนาการอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างการวาดภาพ ซึ่งเป็นโอกาสที่เด็กสามารถแสดงเอกลักษณ์เฉพาะตัวออกมาได้ดีที่สุด

(2) สติปัญญา คำว่าสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการคิดได้อย่างมีเหตุผล ภาพวาดของเด็กจะบ่งบอกถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเขา คือบอกให้รู้ว่าเขามีความตระหนักรู้ในสิ่งแวดล้อมอย่างไรได้ใช้ความรู้ที่น้อยเพียงใด และสามารถถ่ายทอดความสัมพันธ์ที่เขามีต่อสิ่งแวดล้อมออกมาได้อย่างไร ระหว่างการทำกิจกรรมศิลปะเด็กจะแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยสติปัญญาของตนเองอยู่ตลอดเวลา

(3) ร่างกาย ระหว่างการทำกิจกรรมศิลปะ การมองและการเคลื่อนไหวของร่างกายจะประสานงานกันตลอดเวลา เด็กจะต้องควบคุมลำตัว แขน นิ้วมือ และส่วนอื่นๆ จนกลายเป็นความชำนาญหรือทักษะเฉพาะตัวไปในที่สุด และทักษะนี้จะพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ

(4) การรับรู้ การส่งเสริมและพัฒนาประสาทสัมผัสมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางจักษุสัมผัส กิจกรรมศิลปะจะช่วยให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว พื้นผิวที่ว่าง น้ำหนักอ่อนแก่ ด้วยเหตุนี้ความสุข สนุกสนานของการสร้างสรรค์ทางศิลปะและความสามารถในการเรียนรู้ ฯลฯ จึงล้วนแต่อาศัยประสบการณ์ทางการสัมผัสทั้งสิ้น

(5) สังคม การเจริญเติบโตทางสังคมของเด็กๆ สามารถมองเห็นได้จากผลงานสร้างสรรค์ของเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาพวาดระบายสีของเด็ก ระบุว่าบ่งบอกถึงระดับประสบการณ์ที่เด็กมีต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น ปกติรูปที่เด็กวาดและมองดูออกกว่าเป็นอะไรเป็นรูปแรกในชีวิตของเขาก็คือ “รูปคน” ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นว่า ผลงานของเด็กก็สามารถสะท้อนความตระหนักรู้ในบุคคล

อื่นได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะเองก็ยังคงเป็นสื่อกลางเสริมสร้างการเจริญเติบโตทางสังคมให้แก่เด็กอีกทางหนึ่งด้วย กล่าวคือ การที่เด็กได้รู้จักสังเกตผลงานของตนเอง หรือความคิดของตนเองในผลงาน คือก้าวแรกที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ความคิดในผลงานของบุคคลอื่นต่อไปนั่นเอง นอกจากนั้นการทำงานร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมศิลปะบางประเภท ทำให้เด็กมีโอกาสอยู่ร่วมกับผู้อื่นและแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่นอีกด้วย

(6) ลักษณะสร้างสรรค์ การเจริญเติบโตทางการสร้างสรรค์ (หรือการทำสิ่งแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร) เริ่มตั้งแต่ขีดเขียนเครื่องหมายคิดค้นรูปทรงต่างๆ รวมทั้งการประกอบสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นตัวของตัวเอง การที่จะเป็นผู้สร้างสรรค์ได้นั้นเด็กไม่จำเป็นต้องมีทักษะความชำนาญทางศิลปะถึงขั้นเลอเลิศแต่ประการใด จากผลวิจัยเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ประสบการณ์ทางศิลปะคือพื้นฐานของกิจกรรมสร้างสรรค์กระบวนการทำงานศิลปะและผลงานที่สำเร็จแล้วทุกชิ้นล้วนแต่ละสะท้อนให้เห็นการเจริญเติบโตทางการสร้างสรรค์ของเด็ก

(7) สนุนทริยภาพ สนุนทริยภาพคือคุณค่าอย่างหนึ่งที่เกิดจากการจัดรวมความคิด ความรู้สึก และการรับรู้ไว้ภายใต้การแสดงออกที่จะสื่อสารความคิดและความรู้สึกนั้นแก่บุคคลอื่น คุณค่าทางสนุนทริยภาพจะปรากฏอยู่ในผลงานที่มีลักษณะสร้างสรรค์ของเด็กเสมอ กิจกรรมศิลปะจะส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักรวบรวมความคิด ความรู้สึก ที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อม มาจัดเข้าด้วยกันเป็นผลงานทางศิลปะ แล้วแสดงออกมาเป็นผลงานด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ อย่างมีคุณค่า

จะเห็นว่าเป้าหมายหลักของกิจกรรมศิลปะ มีใต้อยู่ที่ตัวผลงานโดยตรง หากแต่ขึ้นอยู่กับกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานนั้นๆ ด้วยพัฒนาการและการเจริญเติบโตทั้ง 7 ด้านดังกล่าวก็แฝงอยู่ในกระบวนการสร้างสรรค์นี้เอง เด็กๆ จะได้รับสิ่งเหล่านี้ไปโดยไม่รู้ตัว พร้อมกับความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนานและความสุข

3. พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย

ในหัวข้อพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยผู้วิจัยได้เรียบเรียงจากนักวิจัยหลายท่านไว้ ดังนี้

Piaget and Inhelder (อ้างถึงใน ดวงเดือน ศาสตราภรณ์, 2529, หน้า 215) กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาของเด็กไว้ว่า เด็กอายุ 2-4 ปี จะเรียนรู้คำต่างๆ มากขึ้น การพูดคุยเป็นลักษณะการสื่อสารแบบสังคม (social communication) แต่ส่วนใหญ่การพูดคุยของเด็กมักจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะใช้คำอธิบายสิ่งที่กำลังทำอยู่ในขณะนั้น โดยไม่ตั้งใจที่จะสื่อสารกับผู้อื่น กล่าวคือเด็กจะพูดกับตนเองโดยไม่ฟังผู้อื่น การพูดคนเดียวแบบรวมหมู่ (collection monologues) นอกจากนี้เด็กจะมีทักษะต่อสิ่งต่างๆ จากการมองเห็นของตนเอง และจะเป็นการยากที่จะให้เด็กยอมรับสิ่งที่ต่างจากภาพที่ตนเห็น เด็กจะไม่พยายามเข้าใจคำพูดของผู้อื่น ส่วนเด็กอายุ 5-6 ปีนั้น จะ

ก้าวไปสู่การคิดแบบหยั่งรู้ (intuitive) ซึ่งเป็นการคิดโดยอาศัยการรับรู้ คือ มองเห็นสิ่งต่างๆ และบอกได้ว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร การหยั่งรู้ของเด็กแสดงว่าเด็กก้าวหน้าไปสู่การรู้จักแยกแยะกระจายเด็กสามารถมององค์ประกอบมากกว่าหนึ่งอย่างที่มีอิทธิพลต่อเหตุการณ์หนึ่ง แสดงว่าเด็กเกือบจะไปถึงการรู้จักคิดอย่างเป็นตรรกศาสตร์

พัฒนาพร สุทธิยานุช (2524, หน้า 22-24) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาโดยแบ่งออกเป็นระยะตามช่วงอายุของเด็ก ดังนี้

(1) ระยะการเปล่งเสียงก่อนการพูดภาษา (paralinguistic utterance) ตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี ในระยะนี้เด็กเริ่มส่งเสียงร้อง การโต้ตอบอาจมีความหมายหรือไม่ก็ได้ ซึ่งส่วนมากเป็นการสื่อสารความรู้สึก เด็กจะเริ่มเล่นเสียง เริ่มจำคำง่ายๆ ใกล้ตัว เช่น พ่อ แม่ และบางครั้งเล่นเสียงเพื่อความเข้าใจของตนเองเท่านั้น แต่มีความหมายสำหรับคนอื่น

(2) การพัฒนาภาษาพูดในระยะเริ่มแรก (early linguistic development) เด็กช่วงอายุ 1-5 ปีเริ่มใช้ภาษาพูดเป็นประโยคต่างๆ เช่น แม่มา พ่อไป ซึ่งส่วนมากจะพูดคำเดียวมากกว่าคำยาวๆ จากการศึกษาค้นคว้า เด็กเริ่มพูดนั้นจะพูดคำนามก่อน เช่น แมว หมา นม ต่อมาจึงเป็นคำกริยาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและคำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ สรรพนาม สันธาน บุพบท ตามลำดับ เมื่อเข้าโรงเรียน ภาษาของเด็กจะเริ่มเป็นประโยค เด็กจะฝึกทักษะในการออกเสียงมากกว่าอย่างอื่น

(3) การพัฒนาการพูดในระยะหลัง (later linguistic development) ระยะ 5-11 ปี ระยะนี้เด็กเริ่มเข้าโรงเรียนแล้ว ในระยะ 5-8 ปี เด็กจะมีพัฒนาการทางภาษามากขึ้น เด็กเริ่มเรียนรู้คำศัพท์การอ่านความหมาย เริ่มสนใจไวยากรณ์ เริ่มใช้ภาษาพูดในลักษณะรูปประโยคที่สมบูรณ์ และในระยะหลังเริ่มศึกษาคำศัพท์ต่างๆ เริ่มเข้าใจความหมายนามธรรมของคำศัพท์มากขึ้น

(4) การพัฒนาการสร้างประโยค (development of syntax) ระยะตั้งแต่อายุ 11 ปีขึ้นไป เด็กจะเริ่มศึกษาไวยากรณ์อย่างแท้จริง และสามารถใช้ภาษาได้ดียิ่งขึ้น

Logan (อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์, 2542, หน้า 60-62) ได้แบ่งพัฒนาการทางภาษาออกเป็น 7 ชั้น ดังนี้

(1) ระยะปะปะ (random stage หรือ paralinguistic stage) อายุแรกเกิดถึง 6 เดือน จะเปล่งเสียงต่างๆ ที่ยังไม่มีความหมาย การเปล่งเสียงเพื่อบอกความต้องการและเมื่อได้รับการตอบสนองจะรู้สึกพอใจ เมื่ออายุได้ 6 เดือน จะเริ่มเปล่งเสียงอ้อ-แอ้ เริ่มเปล่งเสียงต่างๆ ซึ่งไม่มีผู้ใดเข้าใจหรือแยกแยะได้ นอกจากนักภาษาศาสตร์ ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ดีในการที่เด็กพัฒนาการพูด

(2) ระยะแยกแยะ (jargon stage) อายุ 6 เดือน ถึง 1 ปี เด็กจะสามารถแยกแยะสิ่งต่างๆ ที่ได้ยิน และรู้สึกพอใจที่ได้ส่งเสียง ถ้าเสียงใดที่เปล่งออกมาได้รับการตอบสนองทางบวกก็จะเปล่งเสียงนั้นซ้ำอีก

(3) ระยะเลียนแบบ (imitation stage) อายุ 1-2 ขวบ เด็กจะเริ่มเลียนเสียงต่างๆ ที่เขาได้ยิน เช่น เสียงพ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด เสียงที่เปล่งออกมาอย่างไม่มีความหมายจะค่อยๆ หายไป เด็กจะเริ่มรับฟังที่ได้รับการตอบสนอง นับว่าพัฒนาการทางภาษาจะเริ่มขึ้นจากระยะนี้อย่างแท้จริง

(4) ระยะขยาย (the stage of expansion) อายุ 2-4 ปี เด็กเริ่มหัดพูดเริ่มจากการหัดเรียกชื่อ สัตว์ คน และสิ่งของที่อยู่ใกล้ตัวเริ่มเข้าใจการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายซึ่งการสื่อความหมายในโลกของผู้ใหญ่ ซึ่งในวัยต่างๆ เขาสามารถพูดได้ ดังนี้

(5) ระยะโครงสร้าง (structure stage) อายุ 4-5 ปี เด็กได้รับการพัฒนาความสามารถในการรับรู้ในการสังเกต สนุกกับการเล่นคำ และรู้จักคิดคำ ประโยคโดยอาศัยการผูกวลีและประโยคที่ได้ยินคนอื่น ๆ พูด เริ่มคิดกฎเกณฑ์ในการผสมคำ และหาความหมาย ของคำ และวลี โดยเด็กจะเริ่มสนุกกับการเปล่งเสียง เขาจะเล่นเกมกับเพื่อนๆ หรือสมาชิกในครอบครัว

(6) ระยะตอบสนอง (responding stage) อายุ 5-6 ปี ระยะนี้ความสามารถในการคิดทางภาษาของเด็กจะสูงขึ้น เริ่มพัฒนาทางภาษาจะเริ่มขึ้นเมื่อเขาเรียนในชั้นอนุบาล เริ่มใช้ไวยากรณ์อย่างง่าย ภาษาที่เขาสื่อความหมายเกิดจากการที่เขามองเห็นและรับรู้

(7) ระยะสร้างสรรค์ (creative stage) อายุ 6 ปีขึ้นไป เด็กสนุกกับคำหาวิธีสื่อความหมายด้วยตัวเลข รู้จักการวิเคราะห์ที่สร้างสรรค์ รู้จักใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาพูดเป็นนามธรรมมากขึ้น เด็กจะรู้สึกกับการแสดงความคิดเห็น โดยการพูดและเขียน

เขาวพา เดชะคุปต์ (2542, หน้า 22-24) ได้สรุปลักษณะพัฒนาการทางภาษาในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการฟังและการพูด

แรกเกิด ปกติจะไม่ออกเสียง จะทำเสียงเมื่อร้องไห้ สะอึก จาม เรอ พออายุ 5-6 สัปดาห์จะเริ่มทำเสียง เล่นเสียง โดยเฉพาะถ้ามีคนมาเล่นหยอกล้อ

3 เดือน ชอบเล่นเสียงและจะทำเสียงตอบผู้อื่น หยุดฟังขณะที่ผู้อื่นทำเสียงพูดด้วย

6 เดือน หัวเราะและส่งเสียงถ้ามีคนมาเล่นด้วย ถ้าไม่พอใจก็ร้องกรี๊ดกร๊าด ชอบเล่นเสียง และออกเสียง เช่น “เก” “เดอ”

9 เดือน เลียนเสียงผู้ใหญ่ ออกเสียงคำ เช่น “มัม มัม” “ดา ดา” ออกเสียงซ้ำๆ กันบ่อยๆ

1 ปี เริ่มเข้าใจความหมายของคำ เช่น “ส่งให้แม่” และออกเสียงคำที่มีความหมายได้ 1-2 คำ เช่น “แม่” “บ๊าย-บาย” พูดได้ประมาณ 6-20 คำ

2 ปี พูดได้ประมาณ 50 คำ และบางทีก็พูดเป็นประโยคสั้นๆ ได้ เริ่มใช้คำแทนตนเอง เริ่มตั้งคำถามและเข้าใจเรื่องที่อยู่คนอื่นพูดด้วย

3-4 ปี พุดจาสนทนาโต้ตอบได้ดีขึ้น สามารถนับนิ้วมือได้ ชอบฟังนิทาน คำคล้องจองและเรื่องเล่า

ด้านการอ่าน

พฤติกรรมกรรมการอ่านธรรมชาติของเด็กปฐมวัย คือ การทำท่าเลียนแบบการอ่านของผู้ใหญ่ในลักษณะต่อไปนี้

(1) อ่านโดยการจำสิ่งที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง หลังจากที่เด็กได้ฟังข้อความหรือเรื่องราวที่ครูอ่านให้ฟัง เด็กจะทำท่าอ่านโดยพูดคำที่จำได้

(2) อ่านโดยอาศัยภาพ เด็กจะอ่านโดยอาศัยภาพในการเดาข้อความ ในขณะที่อ่าน เด็กจะดูภาพเป็นส่วนใหญ่ เด็กที่ผู้ใหญ่อ่านหนังสือให้ฟังพร้อมทั้งชี้ข้อความให้ดูไปด้วย อาจจะสนใจดูหรือชี้ข้อความที่เขาประทับใจบ้างเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะถ้าข้อความนั้นสัมพันธ์กับภาพ

(3) อ่านโดยการเดาเนื้อหา เด็กรู้ว่าเนื้อหาควรจะเป็นไปในทำนองใดและไม่เป็นไปในทำนองใด หรืออะไรควรคู่กับอะไร เด็กจะทำท่าอ่านโดยอาศัยความรู้เดิมในการเดา

ด้านการเขียน

พฤติกรรมกรรมการเขียนตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัยอาจจัดไว้ 7 ลักษณะ ดังนี้

(1) วาดแทนเขียน เด็กสื่อความคิดโดยใช้การวาดแทนการเขียน

(2) จิตเขียนแทนเขียน เด็กพยายามที่จะเขียนหนังสือแบบผู้ใหญ่ แต่การเขียนของเด็ก คือ การขีดเขียนในระยะแรกเด็กอาจขีดเขียนไปทั่วหน้ากระดาษอย่างไม่มีระบบ ต่อมาเด็กจะรู้จักขีดเขียนจากซ้ายไปขวา สิ่งที่ขีดเขียนคล้ายตัวหนังสือมากกว่าภาพ

(3) เขียนโดยการทำเครื่องหมายคล้ายตัวหนังสือ เด็กพยายามเขียนตัวหนังสือ บางตัวคล้ายตัวอักษร บางตัวก็ไม่คล้ายตัวอักษร แต่เป็นรูปร่างตัวอักษรที่เด็กคิดขึ้นเอง

(4) เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง เด็กอาจเขียนคำที่เขียนได้แล้ว เช่น ชื่อของตัวเองด้วยการสลับตัวอักษร หรืออาจเขียนตัวหนังสือกลับ

(5) คัดลอกตัวอักษร เด็กอาจคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบตัวหรือลอกข้อความที่ต้องการจะเขียนให้ผู้ใหญ่ช่วยเขียนให้แล้วจึงนำไปลอก บางครั้งอาจเป็นการลอกหมดทุกตัว บางครั้งเป็นการลอกเฉพาะคำที่ต้องการไปผสมกับคำที่เขียนได้แล้ว

(6) เขียนโดยคิดสะกดขึ้นเอง เด็กจะคิดวิธีสะกดคำขึ้นเองเมื่อไม่ทราบวิธีสะกดแบบผู้ใหญ่ เช่น เด็กเขียน ค ม แทนคำว่า ดอกไม้

(7) เขียนสะกดคำได้ใกล้เคียงหรือเหมือนกับวิธีสะกดของผู้ใหญ่ เช่น เขียนว่า ขอบคุณคะ โดยพยัญชนะและสระตามเสียงของคำที่เขาพูดหรือได้ยิน

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยเป็นลำดับขั้นตอนตามหลักพัฒนาการ เด็กสามารถสื่อสารโดยเริ่มจากคำสั้นๆ ง่ายๆ เป็นคำคำเดียวและพัฒนาเป็นประโยคและเรียนรู้คำเพิ่มขึ้นตามช่วงวัย และจะพัฒนาจนสามารถสื่อสารโต้ตอบกับผู้อื่นได้ดีขึ้น มีการพัฒนาทุกด้านไปพร้อมๆ กันทั้งในด้านการฟัง การอ่าน และการเขียนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางภาษา

ศรียา นิยมธรรม และประภัสสร นิยมธรรม (2541, หน้า 42-47) กล่าวว่า ถึงแม้ว่าเด็กทุกคนจะมีพัฒนาการด้านการพูดไปในทำนองเดียวกัน แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันในด้านอัตราการพัฒนาการขนาดและคุณภาพของคำศัพท์ ตลอดจนความถูกต้องของการออกเสียงในทุกระดับอายุ องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้สิ่งเหล่านั้นแตกต่างกัน ได้แก่

(1) สุขภาพ การเจ็บป่วยเรื้อรังในช่วงสองปีของชีวิต มักทำให้การเริ่มพูดและการรู้จักใช้ประโยคช้าไป ทั้งนี้เพราะการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะทำให้เด็กถูกตัดขาดจากการคบค้ากับเด็กอื่นๆ ซึ่งมีผลให้พัฒนาการทางภาษาล้าหลังไป นอกจากนี้การเจ็บป่วยก็ทำให้เด็กไม่ยอมพูดจากับใคร

(2) สติปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญาและภาษาที่พูดนั้นเกี่ยวข้องกันอย่างเด่นชัดบ่อยครั้งที่มีผู้อ้างภาษาพูดของเด็กเป็นเครื่องชี้ระดับสติปัญญา ข้อเท็จจริงนี้ไม่เพียงแต่จะปรากฏในระยะเริ่มพูด เริ่มเข้าใจภาษาเท่านั้น หากคลุมไปถึงจำนวนคำศัพท์ที่เด็กจะเรียนรู้ในระดับต่างๆ ตลอดวัยเด็ก

ศรียา นิยมธรรม และประภัสสร นิยมธรรม (2519, หน้า 31-35) ได้สรุปการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาไว้ ดังนี้

(1) ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน (the autism theory) หรือ (autistic theory) ทฤษฎีนี้ถือว่าการเรียนรู้การพูดของเด็กเกิดจากการเลียนเสียง อันเนื่องมาจากความพึงพอใจที่จะได้ทำเช่นนั้น Mowere เชื่อว่า ความสามารถในการฟังและความเพลิดเพลนจากการได้ยินเสียงของผู้อื่นและเสียงตัวเองเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการ

(2) ทฤษฎีเสริมแรง (the imitation theory) Lewis ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเลียนแบบในการพัฒนาการภาษาอย่างละเอียด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษานั้น เกิดจากการเลียนแบบซึ่งอาจเกิดจากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง

(3) ทฤษฎีเสริมกำลัง (reinforcement theory) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าพฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยการวางเงื่อนไข Rhiengold และคนอื่นๆ ศึกษาพบว่า เด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อได้รับรางวัล หรือได้รับการเสริมแรง

(4) ทฤษฎีการรับรู้ (motor theory of perception) Liberman ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับ การเปล่งเสียง จึงเห็นได้ว่าเด็กมักมองหน้าเวลาเราพูดด้วย การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กฟังและพูดซ้ำกับตนเองหรือหัดเปล่งเสียง จึงเห็นได้ว่าเด็กมักมองหน้าเวลาเราพูดด้วย การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กฟังและพูดซ้ำกับตนเองหรือหัดเปล่งเสียงโดยอาศัยการอ่านริมฝีปาก แล้วจึงเลียนรู้คำ

(5) ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่น (babble buck) ซึ่ง Thorndike เป็นผู้คิดโดยอธิบายว่าเมื่อเด็กกำลังเล่นเสียงอยู่นั้น เผลอมีบางเสียงไปทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทางภาษา

(6) ทฤษฎีวิทยา (biological theory) Lenneberg เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษานั้นมีพื้นฐานทางชีววิทยาเป็นสำคัญกระบวนการที่คนพูดได้ขึ้นอยู่กับอวัยวะในการเปล่งเสียงเด็กจะเริ่มส่งเสียงอ้อแอ้และพูดได้ตามลำดับ

(7) ทฤษฎีการให้รางวัลของแม่ (mother reward theory) Dollard และ Miller เป็นผู้คิดทฤษฎีนี้โดยย่ำเกี่ยวกับบทบาทของแม่ในการพัฒนาภาษาของเด็กว่าภาษาที่แม่ใช้เป็นการเลี้ยงดูเพื่อสนองความต้องการของลูกนั้นเป็นอิทธิพลที่ทำให้เกิดภาษาพูดแก่ลูก

การพูด

1. ความหมายของการพูด

ในหัวข้อความหมายของการพูดผู้วิจัยได้เรียบเรียงจากนักวิจัยหลายท่านไว้ ดังนี้ สนุก รัตวาร (2540, หน้า 10-11) ได้ให้ความหมายของการพูดไว้หลายอย่าง ดังนี้ การพูด คือ กระบวนการสื่อสารความคิดจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง โดยมีภาษา น้ำเสียง และอากัปกิริยาเป็นสื่อ

การพูด คือ การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งอากัปกิริยาอาการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้พูดให้ผู้ฟังรับรู้และเกิดการตอบสนอง

การพูด คือ การแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึก โดยใช้ภาษาและเสียงสื่อความหมาย

การพูด เป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีอนุภาพมากที่สุดในโลก

การพูด เป็นสัญลักษณ์แห่งความเข้าใจระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

การพูด คือ กระบวนการสื่อสารความคิดจากผู้พูดไปสู่ผู้ฟังโดยอาศัยน้ำเสียง ภาษา และกิริยาท่าทางเป็นสื่อ

การพูด คือ การใช้ศิลปะและศาสตร์ในการพูด เพื่อชนะใจผู้ฟังด้วยเหตุผลและเรียกร้องความสนใจจากผู้ฟัง ให้ผู้ฟังปฏิบัติตามคำสั่งของผู้พูด ซึ่งบรรลุตามเป้าหมายของการพูด

เพียรศักดิ์ ศรีทอง (2537, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการพูดไว้ว่า การพูด หมายถึง กิจพูดหรือกิจกล่าว งานพูดหรืองานกล่าว ชูระพูด หรือชูระกล่าว หน้าทีพูดหรือหน้าทีกล่าว

จินดา งามสุทธิ (2531, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการพูดไว้ว่า การพูดคือการเปล่งเสียงออกมาเป็นคำพูด เพื่อติดต่อสื่อสารให้เข้าใจกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง หรือการพูดคือการสื่อสารความหมายแบบหนึ่งที่ว่า Oral Communication มิได้หมายความว่า เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ปากเท่านั้น แต่เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ภาษาเสียง กิริยา ท่าทางต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกรู้ใจของผู้พูดให้แก่ผู้ฟังให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของผู้พูด

ฉัตรวรุณ ดันนะรัตน์ (2523, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของการพูดไว้ว่า คำว่า “speech” นั้นแปลได้หลายอย่าง เช่น วาทกรรม วาทศิลป์ วาทศาสตร์ การพูด ฯลฯ ความหมายของ speech นั้นกินความกว้างมาก แต่พอย่อได้ว่า speech คือพฤติกรรมในการสื่อความหมายของมนุษย์ด้วยการพูด โดยการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ เช่น เสียง ภาษา อากัปกิริยาท่าทาง เพื่อถ่ายทอดความรู้ความคิดเห็นและความรู้สึกรู้ใจจากผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง

สวนิต ชุมภักย์ (2524, หน้า 29) ได้ให้ความหมายของการพูดไว้ว่า การพูดที่ดี คือ การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งกิริยาอาการอย่างมีประสิทธิภาพและความถูกต้องตามจรรยาบรรณ และประเพณีนิยมของสังคม เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการที่เป็นคุณประโยชน์ให้ผู้รับรู้และเกิดการตอบสนองสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของผู้ฟัง

กล่าวโดยสรุปว่า การพูด หมายถึง การติดต่อสื่อความหมายระหว่างมนุษย์โดยใช้เสียง ภาษา แววตา สีหน้า ท่าทางต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกรู้ใจนึกคิดจากผู้พูดไปยังผู้ฟังให้เป็นที่เข้าใจกัน

2. ความสำคัญของการพูด

ในหัวข้อความสำคัญของการพูดนี้ผู้วิจัยได้เรียงเรียงจากนักวิจัยหลายท่านไว้ ดังนี้
อดุลย์ วิริยะเวชกุล (2550, หน้า 10-11) กล่าวไว้ว่า การพูดเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เพราะมนุษย์จะต้องติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกันเพื่อทำความเข้าใจ ถ่ายทอดความรู้สึกรู้ใจ ความต้องการของกันและกัน ด้วยวิธีต่างๆ ตั้งแต่การใช้คำพูด

น้ำเสียง กิริยา ท่าทาง และสีหน้าของผู้พูด ปัจจุบันวิชาการพูดเป็นวิชาที่มีผู้สนใจศึกษากันมาก จะพบว่า การพูดได้นำความสำเร็จมาสู่บุคคลจำนวนมาก เป็นวิชาที่ช่วยส่งเสริมอาชีพหลักทั้งหลายแทบทุกอาชีพ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น บุคคลที่มีความสามารถในการพูดย่อมได้เปรียบและมีโอกาสประสบความสำเร็จในอาชีพการงานหรือกิจการนั้นๆ แต่ในทางตรงข้ามกัน บางครั้งก็อาจพบได้ว่าการพูดไม่ดีก็อาจก่อให้เกิดผลร้ายเกิดโทษแก่ผู้พูดได้เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้การพูดยังช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงพฤติกรรมและกระบวนการในการพูด การคิดการฟังของมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น สามารถดำรงชีวิตและมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้อย่างราบรื่น

จินดา งามสุทธิ (2549, หน้า 9) กล่าวไว้ว่า การพูดมีความสำคัญต่ออาชีพ ซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

(1) อาชีพครู

การพูดมีความสำคัญแก่ทุกอาชีพ แต่สำหรับครูการพูดมีความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะจะต้องใช้การพูดมาก ครูจะต้องพบปะกับผู้เรียนอยู่ทุกวัน หรือผู้ปกครองนักเรียน ตลอดจนบุคคลอื่นๆ อยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องพูดอยู่ในเกณฑ์ดี วิธีการพูดของครูจะเป็นผลแก่ผู้เรียนมากเพราะผู้เรียนจะค่อยๆ รับวิธีการและคำพูดของครูไปโดยไม่รู้ตัว เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วครูไม่ควรจะให้นักเรียนรับวิธีการหรือคำพูดที่ไม่ถูกต้องของครูไป ครูควรจะต้องเรียนรู้วิธีการพูดเพื่อจะสอนให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่พูด แม้ว่าครูจะมีความรู้มาก แต่ไม่รู้วิธีการพูดหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียน ความรู้ของครูก็ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

(2) นักการเมือง

นักการเมืองที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตส่วนใหญ่มักจะเป็นนักพูดด้วย เห็นได้จากสมัยกรีกและโรมัน นักการเมืองจะต้องศึกษาวิชาการพูด ที่เรียกว่า "Rhetoric" แม้ในปัจจุบันจะเห็นได้จากการหาเสียง เพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้สมัครต้องพยายามใช้การพูดเพื่อหาเสียง ผู้ที่มีความสามารถในด้านกรพูดจึงมักจะได้เปรียบคนอื่น ๆ

(3) ศาสนา

ในศาสนาพุทธเรามีพระนักเทศน์ ที่เป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนทั่วไป สามารถนำพระธรรมอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาสั่งสอนให้คนในปัจจุบันเข้าใจง่าย ท่านรู้จักปรับคำสอนให้เข้ากับกาลสมัยและสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่ศาสนา ฉะนั้นท่านจะต้องรู้จักวิธีการพูดที่จะให้เข้าถึงจิตใจของคนทั่วไป พระสงฆ์เปรียบได้กับครู แม้ว่าท่านจะรู้พระธรรมวินัยมาก แต่หากไม่รู้วิธีการพูดแล้วพระธรรมก็ไม่เป็นประโยชน์เท่าที่ควร

(4) คำขาย

เราพบว่า การพูดเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้คำขายดำเนินไปอย่างได้ผลดี ตั้งแต่การพูดกับลูกค้าในร้าน รวมไปถึงการโฆษณาสินค้า อย่างเช่น ร้านไหนที่พูดจาดีถึงสินค้าไม่ดีนัก แต่เป็นที่พอใจของลูกค้าก็มีคนซื้อ แต่ถ้าร้านไหนพูดจาไม่ดี ถึงสินค้าจะดีแค่ไหน ลูกค้าก็ไม่ไปอุดหนุน การโฆษณาสินค้าในรูปแบบของการพูดด้วยวิธีต่างๆ ทำให้ผู้ซื้อหันความสนใจมาให้สินค้า

(5) อาชีพอื่นๆ

นอกจากการพูดจะมีความสำคัญอาชีพครูดังที่กล่าวแล้วข้างต้นจะเป็นว่า ปัจจุบันมีหลายอาชีพที่การพูดมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เช่น ทายความที่จะต้องพยายามใช้คำพูดเพื่อให้ลูกค้าความของตนได้เปรียบ แพทย์และพยาบาลต้องมีวิธีการพูดปลอบใจคนไข้ นักแนะแนว นักจิตวิทยาจะค้นหาสาเหตุปัญหาต่างๆ ข้าราชการต่างๆ ก็ต้องใช้คำพูดที่เหมาะสมเพราะเป็นผู้ให้บริการประชาชน

เราอาจสรุปได้ว่าทุกอาชีพ รวมทั้งผู้ที่อยู่ในสังคม และมีความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงานนั้น จะต้องรู้จักวิธีการพูดหรือศิลปะของการพูดด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก อย่างที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับหลักวิชาการพูดจึงจำเป็นและให้ประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะมีหลักเกณฑ์ที่สามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้ ซึ่งจะส่งเสริมการพูดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สนุก รัฐถาวร (2540, หน้า 10) กล่าวว่าไว้ว่า การพูดมีความสำคัญแก่นบุคคลมาก เพราะมีส่วนเข้าไปเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าในวงงานต่างๆ มานับเป็นพันๆ ปี ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นฯ หัวหน้างานเล็กหรือใหญ่ เป็นครู อาจารย์ นักการเมือง นักบวช พระ พ่อค้า นักธุรกิจ ฯลฯ ล้วนแต่มีความจำเป็นต้องฝึกให้มีความสามารถในการพูดต่อที่ชุมนุมชนอย่างมีประสิทธิภาพด้วยกันทั้งสิ้น เพราะเป็นแกนกลางที่จะทำความเข้าใจระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ จำเป็นต้องใช้การพูดเพื่ออธิบาย โน้มน้าวใจ ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจกับบุคคลอยู่ตลอดเวลา

โดยส่วนรวม ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ในการทำงานย่อมจะไม่มีใครปฏิเสธว่า ส่วนหนึ่งที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานจะกระทั้งทุกวันนี้ก็ได้อาศัยการพูดของเขาเป็นสิ่งสนับสนุนที่สำคัญยิ่ง และก็ยังมิบุคคลอีกเป็นจำนวนไม่น้อย ที่การพูดของเขาได้ทำลายความก้าวหน้าในหน้าที่และโอกาสอันดีงามไปเสียมากต่อมาก

เพียรศักดิ์ ศรีทอง (2537, หน้า 12-13) กล่าวว่าไว้ว่า การพูดเป็นการสื่อสารของมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดทั้งการประกอบอาชีพของมวลมนุษย์เป็นอันมาก หมายความว่าไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนหรือประกอบอาชีพใดๆ มนุษย์ส่วนมากจะต้องใช้การพูดสื่อสารให้

บุคคลเกี่ยวข้องเข้าใจเป็นเบื้องต้น หากการพูดสื่อสารเข้าใจกันดีย่อมสามารถทำให้บุคคลมีสัมพันธภาพด้านความคิดและการกระทำในกิจการงานต่างๆ เป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันการพูดนับวันยิ่งมีบทบาทสำคัญสำหรับมนุษย์เรา เพราะการดำรงชีวิตในโลกแห่งการแข่งขันกันมนุษย์ต้องอาศัยการพูดติดต่อสื่อสารอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เนื่องจากสื่อคือคำพูด เป็นสื่อที่สามารถส่งไปยังผู้รับได้อย่างรวดเร็วและรู้ผลรับอย่างรวดเร็ว การพูดเป็นสื่อที่แสดงออกถึงจุดมุ่งหมายและความประสงค์ต่างๆ และเป็นแกนกลางสร้างความเข้าใจของมนุษย์ที่มีต่อมนุษย์ การพูดออกมาแต่ครั้งแต่ละคำก็สามารถบ่งบอกให้รู้อุปนิสัยใจคอของผู้พูด ดังคำภาษิตไทยโบราณบอกไว้ว่า “สำเนียงบอกภาษากริยาบอกสกุล” แสดงว่า คำพูดของคนซึ่งบ่งให้เห็นพฤติกรรมและเจตคติของผู้พูด

อิทธิพลของคำพูดสามารถทำให้ผู้พูดประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ มาแล้วมากต่อมากโดยเฉพาะอาชีพด้านการพูด เช่น ครูอาจารย์ พระสงฆ์ นักการเมือง นักประชาสัมพันธ์ ฯลฯ การพูดดีย่อมถือว่าเป็นคุณสมบัติเด่นที่จะสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดแก่ผู้ฟัง การพูดดีย่อมก่อประโยชน์ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ในทางพระพุทธศาสนายกองค์การพูดดีว่าวิสุจริต หรือมธุรสวาจา เพราะเป็นการพูดในทางสร้างสรรค์ เป็นการพูดของคนฉลาด สามารถให้เกิดประโยชน์แก่ผู้พูดและผู้ฟัง

สุวรรณ เกรียงไกรเพชร (2523, หน้า 193) กล่าวไว้ว่า การพูดมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์มาแต่อดีตและปัจจุบันการพูดยังมีความสำคัญยิ่งขึ้นตามลำดับ เพราะสังคมและการศึกษายุคโลกพัฒนานี้ ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การพูดในการสื่อสารสื่อความหมายเกี่ยวกับด้านสังคมและการศึกษาวิชาการต่างๆ ยังมีความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องพูดคุยสนทนากันในเรื่องต่างๆ อย่างกว้างขวางเพื่อให้การสื่อสารสื่อความหมายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้การจัดการศึกษาไม่ว่าในประเทศและต่างประเทศ จะเน้นการศึกษาด้านภาษาแม่คือภาษาที่ใช้พูดอยู่ในชีวิตประจำวันหรือเรียกอย่างหนึ่งว่า ภาษาประจำชาตินั้นๆ โดยกำหนดหลักสูตรบังคับให้มีการเรียนการสอนตั้งแต่อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้คนในชาติมีความรู้และมีทักษะในการใช้ภาษาได้ดี โดยเฉพาะทักษะทางการพูดจะต้องให้นักเรียนนักศึกษาได้ฝึกทักษะในการใช้ภาษาได้ดี โดยเฉพาะทักษะทางการพูดจะต้องให้นักเรียนนักศึกษาได้ฝึกทักษะการพูดได้ตามระดับความรู้และวัยของผู้เรียน หลักสูตรการฝึกทักษะการพูดก็กำหนดไว้ให้เรียนอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างหลักสูตรวิชาภาษาไทยก็กำหนดให้การพูดเป็นทักษะหนึ่งซึ่งจะต้องฝึกควบคู่ไปกับการเขียน การฟังและการอ่าน สุวรรณ เกรียงไกรเพชร ได้กล่าวไว้ว่า “หลักสูตรวิชาภาษาไทยมักจะจัดให้วิชาการพูดเป็นส่วนหนึ่งของวิชาการใช้ภาษา เพราะการพูดนั้นเป็นการใช้ภาษาขั้นต้นที่สุด ก่อนจะถึงการใช้ภาษาโดยการเขียน ผู้ที่สามารถใช้ภาษาเขียนได้ดีนั้นนับว่าเป็น

ผู้ที่มีความสามารถในการที่จะถ่ายทอดความรู้ความคิดของตนให้ปรากฏแก่ผู้อื่นได้อย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง แต่ในขณะที่เดียวกันบุคคลนั้นก็ควรจะได้พิจารณาความสามารถในการแสดงออกโดยทาง คำพูดด้วย เพราะคำพูดนั้นเป็นเครื่องสื่อความคิดที่รวดเร็วแพร่หลายและได้ผลมากที่สุด นอกจากนี้ จะพูดในโอกาสต่างๆ ไปในชีวิตประจำวันแล้ว ยังอาจมีโอกาสดังกล่าวที่จะต้องพูดเป็นทางการหรือพูดใน เชิงวิชาการซึ่งเป็นการเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ความคิดเห็นที่นับว่าสำคัญอีกด้วย การเรียนการใช้ ภาษาจึงจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กันไปทั้งในด้านการเขียนและการพูด

3. องค์ประกอบของการพูด

ในหัวข้อองค์ประกอบของการพูด ผู้วิจัยได้เรียบเรียงจากนักวิจัยหลายๆ ท่านไว้ ดังนี้ สนุก รัฐถาวร (2540, หน้า 24) กล่าวไว้ว่า ในการพูดแต่ละครั้งจะมีองค์ประกอบของ การพูด 4 ประการ คือ

(1) ผู้พูด

ผู้พูดจะแสดงเกี่ยวกับบุคลิกภาพ รวมถึงการใช้ภาษา น้ำเสียง ท่าทาง แสดงสี หน้า การใช้สายตา การแต่งการ ฯลฯ อย่างถูกต้องเหมาะสมอย่างไร นอกจากนี้ ผู้พูดควรแสดงออก ถึงความจริงใจ มีความรู้ความคิดอย่างกว้างขวางในหัวข้อเรื่องที่จะพูด และความรู้รอบตัวการรู้จัก สังเกตสามารถเข้าใจในปฏิกิริยาของผู้ฟังว่าพอใจหรือเบื่อหน่าย การมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่ หวาดหวั่น จะช่วยให้ผู้พูดมีบุคลิกภาพเป็นที่ประทับใจต่อผู้ฟังได้

(2) ผู้ฟัง

การพูดที่ดีจะสื่อความหมายได้ตรงจุดประสงค์ ก็ต่อเมื่อผู้พูดได้รู้จักฟังผู้ฟัง ก่อน เพื่อจะได้พูดให้เหมาะสมกับผู้ฟังซึ่งประกอบด้วย

ก. วัย

ผู้ฟังที่มีวัยต่างกัน ย่อมมีความสนใจต่างกัน ถ้าพูดกับเด็กก็ควรใช้ภาษาง่ายๆ ตื่นเต้น สนุกสนาน มีอารมณ์ขัน เพื่อเร้าให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น หากพูดกับคนชราควรพูดเรื่อง เกี่ยวกับครอบครัว สุขภาพ จึงพูดในทำนองปรึกษาหารือ เป็นต้น

ข. เพศ

เพศชายกับเพศหญิงมีความแตกต่างกัน ชายชอบและสนใจเรื่องกีฬา การงาน ส่วนผู้หญิงก็จะสนใจในเรื่องการบ้านการเรือน การแต่งกาย เป็นต้น จึงควรพูดตามความสนใจของ แต่ละเพศ

ค. ฐานะและระดับการศึกษา

คนมีฐานะดีก็สนใจเรื่องการทำงาน การสร้างฐานะ คนยากจนก็สนใจเรื่องของปากท้อง ทำอย่างไรจึงจะอยู่รอด คนที่มีความรู้มักสนใจเรื่องที่มีเหตุและผล เรื่องชวนให้ขบคิด เป็นต้น

(3) โอกาส

การพูดที่ดีต้องรู้ว่า จะพูดในโอกาสอะไร เพื่อจะได้เตรียมตัวให้เหมาะสมกับงานนั้นๆ เช่น งานปีใหม่ งานมงคลสมรส งานการบรรยายทางวิชาการ เป็นต้น เพื่อจะได้วิเคราะห์ว่า ผู้ฟังมาชุมนุมหาความบันเทิงหรือหาความรู้

(4) สาระ

เป็นเรื่องที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังได้รับทราบและเข้าใจตามความหมายของผู้พูด โดยถ่ายทอดออกมาด้วยคำพูด

อดุลย์ วิริยะเวชกุล (2550, หน้า 11-12) กล่าวไว้ว่า การพูดนั้นเป็นกระบวนการสื่อสารที่นับว่าสำคัญที่สุด เพราะทำให้ผู้พูดกับผู้ฟังเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

- (1) ผู้พูด คือผู้ส่งสาร (Sender or Speaker)
- (2) ผู้ฟัง คือผู้รับสาร (Receiver or Listener)
- (3) เนื้อหาสาระ คือเรื่องที่พูด (Message)
- (4) เครื่องมือสื่อสาร คือ คำพูดหรือการใช้ถ้อยคำภาษา (Channel)

สมจิต ชิวปรีชา (2548, หน้า 7-9) กล่าวไว้ว่า กระบวนการของการสื่อสารให้เข้าใจด้วยประโยคสั้นๆ ได้ คือ ใคร (พูด) พูดอะไร (เนื้อหาสาระ) ด้วยวิธีอย่างไร (เครื่องมือสื่อสาร) แก่ใคร (ผู้ฟัง) ได้ผลอย่างไร (ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของผู้พูดหรือไม่) รายละเอียด ดังนี้

(1) ผู้พูด หรือผู้ส่งสาร

เป็นผู้ที่มีความสำคัญมา ผู้พูดจึงต้องแสดงบุคลิกภาพให้ประทับใจผู้ฟัง มีความเชื่อมั่นในตัวเองไม่หวาดหวั่น รู้จักการใช้ภาษา น้ำเสียง ท่าทาง การแสดงสีหน้า ตลอดจนการแต่งกายให้ถูกต้องเหมาะสม แสดงความรู้สึกที่จริงใจ มีความรู้ความคิดที่กว้างขวาง ทั้งในเรื่องที่พูดและเรื่องความรู้รอบตัว ผู้พูดต้องสังเกตรวมทั้งเข้าใจปฏิกิริยาของผู้ฟัง ยึดความสนใจของผู้ฟังเป็นหลัก

(2) ผู้ฟัง หรือผู้รับสาร

ผู้ฟังมีอิทธิพลต่อผู้พูดเป็นอย่างยิ่ง การพูดที่ดีจะสื่อสารได้ตรงเป้าหมาย ประสงค์ก็ต่อเมื่อรู้จักการวิเคราะห์ผู้ฟัง โดยการศึกษาว่าผู้ฟังต้องการ หรือสนใจฟังเรื่องใด มี

รสนิยมอย่างไร การศึกษาระดับใด และเป็นคนประเภทใด เพื่อจะเตรียมเนื้อหา ตัวอย่างตลอดจน การใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาให้สัมพันธ์กับผู้ฟัง

(3) เนื้อหาสาระ หรือเรื่องที่จะพูด

เนื้อหาสาระหรือเรื่องที่จะพูด ควรมีความมุ่งหมายที่ชัดเจน ไม่ควรเป็นเรื่องที่ กว้างขวางมาจนหาประเด็นสำคัญได้ยาก ถ้าผู้พูดสามารถเลือกเรื่องได้ ควรเลือกเรื่องที่ตนถนัด เข้าใจแจ่มแจ้งหรือมีประสบการณ์จะทำให้พูดได้ดี และควรเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจใน ขณะนั้น เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ เพราะผู้ฟังส่วนมากชอบฟังเรื่องที่ตนเองสนใจหรือเกี่ยวข้อง ด้วย หรือเรื่องที่ตนเองอยู่ในระดับที่รู้เรื่องได้

(4) เครื่องมือสื่อสาร คือคำพูดหรือการใช้ถ้อยคำภาษา

การที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังรับทราบ และเข้าใจตามความมุ่งหมายของผู้พูด ทำ ได้โดยการถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของคำพูด อันเป็นภาษาที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือ ในการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจกัน ดังนั้นการส่งสารที่ได้ผล ผู้พูดต้องรู้จักใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน ตรงกับความหมาย ตรงกับเรื่องที่ต้องการจะพูด

4. หลักเกณฑ์การวิจารณ์หรือการประเมินผล

หลักเกณฑ์ในการประเมินและวิจารณ์การพูดที่ดี ควรมีดังนี้ คือ

(1) การแต่งกาย และการปรากฏตัว ผู้วิจารณ์ต้องสังเกตว่าผู้ที่ได้รับเชิญในการพูด นั้นแต่งกายสุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะหรือไม่ เพราะการแต่งกายของผู้พูดนั้น เป็นสิ่งแรกที่ผู้ฟัง จะสังเกตและให้ความสนใจที่จะฟัง จากนั้นแล้วให้สังเกตว่า ผู้ที่ได้รับเชิญในการพูดนั้น เมื่อได้รับ เชิญแล้วเดินออกมาจากที่นั่ง หรือวิ่งออกมาจากที่นั่ง มีอาการตื่นเต้น ประหม่า เดินตัวเกร็ง ตัวสั่น ด้วยอาการคนประหม่าหรือไม่ การปรากฏตัวของผู้พูดเมื่อได้รับเชิญที่ที่นั่งนั้นควรเดินออกมาจากที่นั่ง อย่างสง่างาม เยี่ยมเยิ้มแจ่มใส มั่นใจในตัวเอง

(2) การแนะนำตัว การเริ่มเรื่อง ในการพูดแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะโอกาสใดก็ตาม สิ่ง ที่จะขาดไม่ได้เลยคือการแนะนำตัวให้ผู้ฟังรู้จัก ฉะนั้นผู้วิจารณ์ต้องตั้งใจฟังว่าผู้พูดแนะนำตัวเอง หรือ ไม่ หลังจากนั้นผู้วิจารณ์ต้องฟังวิธีการเริ่มเรื่อง หรืออารัมภบทของผู้พูด ว่ามีหรือไม่ เพราะโดย ปกติแล้วนักพูดหน้าใหม่มักจะลืมหัวข้อนี้เสมอ เมื่อกล่าวแนะนำตัวเองแล้วก็จะเข้าสู่เนื้อเรื่องทันที

(3) การใช้เสียง ผู้วิจารณ์ต้องพิจารณาว่า ผู้พูดพูดเสียงดัง เบา เกินไปหรือไม่ พูด เร็ว พูดช้า แบ่งวรรคในการพูดถูกหรือไม่ โดยเฉพาะความดัง ความเบาของเสียงนั้น เป็นปัจจัย สำคัญที่จะทำให้ผู้ฟังสนใจผู้พูด

(4) การออกเสียง ผู้วิจารณ์ต้องพิจารณาว่าผู้พูดออกเสียงชัดเจนหรือไม่ เช่น พยัญชนะ ร ล ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่คนไทยมักจะละเลยไม่ให้ความสำคัญ ปัญหาการออก

เสียงพยานสองตัวนี้มักพบอยู่ทั่วไป ทั้งกลุ่มคนที่พูดภาษาไทยกลางอยู่แล้วและกลุ่มคนที่พูดภาษาถิ่น

(5) การใช้ภาษา ผู้วิจารณ์ต้องพิจารณาว่าผู้พูดใช้ภาษาฟุ่มเฟือย ซ้ำซาก วกไปวนมา ใช้สำนวนผิดความหมาย หรือใช้คำผิดหน้าที่หรือไม่ เช่น ไก่ปิ้ง ปิ้งไก่ เป็นต้น

(6) กิริยาท่าทาง หรือการใช้อวัจนภาษา กิริยาท่าทาง หรืออวัจนภาษาที่ใช้ประกอบการพูดนั้น ผู้วิจารณ์ต้องหมั่นสังเกตในหลายส่วน คือ

การใช้สายตา ต้องสังเกตว่า เวลาพูด สายตาผู้พูดจ้องกลุ่มผู้ฟังอยู่ที่จุดเดียวหรือไม่ สายตาจ้องอยู่ที่พื้น จ้องอยู่ที่เพดาน หรือส่ายไปมาเหมือนพัดลมหรือไม่ นักพูดที่ดีสายตาต้องกวาดมองกลุ่มผู้ฟังให้ทั่ว กวาดมองเป็นจุดๆ แต่ไม่ใช่ส่ายมองไปมาแบบพัดลม นักพูดที่ดีนั้นสายตาต้องประสานกับผู้ฟังอย่างทั่วถึง

การใช้มือ การใช้มือถือว่าเป็นแสดงอาการผ่อนคลายความตึงเครียดในจิตใจ และถือว่าการใช้อวัจนภาษาอย่างหนึ่งที่สร้างความน่าสนใจให้กับผู้ฟัง ฉะนั้นนักพูดที่ดีต้องใช้มือประกอบการพูดด้วย แต่ต้องคำนึงว่า อย่าใช้มากเกินไปจนน่ารำคาญ หรือไม่ใช่เลย

การยืน ผู้วิจารณ์ต้องสังเกตว่าผู้พูดยืนตัวลีบ ตัวเกร็งด้วยอาการประหม่าหรือไม่

(7) การเรียบเรียงเนื้อเรื่องและความเป็นเอกภาพของเรื่อง ผู้วิจารณ์ต้องพิจารณาวิเคราะห์ การเรียบเรียงเนื้อเรื่องในการพูดของผู้พูดว่า ในการลำดับเนื้อเรื่องนั้นวกไปวนมา พูดซ้ำเรื่องเดิมๆ หรือไม่ และประเด็นที่สำคัญคือ การเชื่อมโยงระหว่างส่วนบทนำ เนื้อเรื่อง และบทสรุป ผู้พูดสามารถผูกเรื่องทั้งสามส่วนให้เป็นเรื่องเดียวกัน หรือให้เป็นเอกภาพเดียวกันหรือไม่

(8) ความเข้าใจและความน่าสนใจของเรื่อง นอกจากผู้วิจารณ์จะต้องสังเกตพฤติกรรมของผู้พูดแล้ว สิ่งที่เขาไม่ได้คือ ต้องสังเกตพฤติกรรมของผู้ฟังด้วยว่าในขณะที่ผู้พูดพูดอยู่นั้น ผู้ฟังมีความสนใจในเรื่องที่กำลังฟังมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ความสนใจฟังของผู้ฟังขึ้นอยู่กับการพูดของผู้พูดด้วยว่า ผู้พูดสร้างความน่าสนใจ ความเข้าใจให้ผู้ฟังมากน้อยเพียงใด

(9) คุณค่าของเรื่อง ผู้วิจารณ์วิเคราะห์เรื่องราวที่ผู้พูดพูดนั้น ให้ประโยชน์แก่ผู้ฟังมากน้อยเพียงใด

(10) การสรุปเรื่อง พิจารณาว่าการสรุปส่งท้ายของผู้พูดมีการสรุปส่งท้ายแบบให้ข้อคิดแก่ผู้ฟังหรือไม่ การสรุปที่ดีควรสรุปแบบฝากข้อคิดที่น่าประทับใจแก่ผู้ฟัง และประโยคที่ไม่ควรกล่าวในการจบ เช่น ดิฉันมีเพียงเท่านั้นค่า กระผมขอจบแค่นี้ครับ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2546, หน้า 31-43) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปีเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล

1. จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- (1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- (2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
- (3) มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- (4) มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
- (5) ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
- (6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- (7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- (8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- (10) มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- (11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- (12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันที่วงที่ คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3-5 ปี

เด็กอายุ 3 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- (1) การกระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- (2) รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- (3) เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- (4) เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
- (5) ใช้กรรไกรมือเดียวได้

การพัฒนาการด้านอารมณ์

- (1) แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- (2) ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- (3) กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

การพัฒนาการด้านสังคม

- (1) รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- (2) ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
- (3) เล่นสมมติได้
- (4) รู้จักรอคอย

การพัฒนาการด้านสติปัญญา

- (1) สำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกัน ได้
- (2) บอกชื่อของตนเองได้
- (3) ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
- (4) สนทนาตอบโต้ / เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้
- (5) สนใจนิทานเรื่องราวต่างๆ
- (6) ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่ายๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้
- (7) รู้จักใช้คำถาม “อะไร”
- (8) สร้างผลงานตามความคิดของตนเองง่ายๆ
- (9) อยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

เด็กอายุ 4 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- (1) กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
- (2) รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง
- (3) เดินขึ้น ลงบันไดสลับท้ำได้
- (4) เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
- (5) ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- (6) กระทบกระเจิงไม่ชอบอยู่เฉย

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- (1) แสดงออกทางอารมณ์เหมาะสมกับสถานการณ์
- (2) เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
- (3) ชอบทำทนายผู้ใหญ่
- (4) ต้องการมีคนฟัง คนสนใจ

พัฒนาการด้านสังคม

- (1) แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
- (2) เล่นร่วมกับคนอื่นได้
- (3) รอคอยตามลำดับก่อน – หลัง
- (4) แบ่งของให้คนอื่น
- (5) เก็บของเล่นเข้าที่ได้

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- (1) จำแนกสิ่งต่างๆด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้
- (2) บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
- (3) พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
- (4) สนทนาได้ตอบ / เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
- (5) สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติม
- (6) รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”

เด็กอายุ 5 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- (1) กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
- (2) รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง

- (3) เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
- (4) เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
- (5) ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
- (6) ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
- (7) ยึดตัว คล่องแคล่ว

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- (1) แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- (2) ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- (3) ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม

- (1) ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- (2) เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- (3) พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
- (4) รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่
- (5) รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- (1) บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่
- (2) บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
- (3) พยายามหาวิธีแก้ปัญหาดตนเองได้
- (4) สนทนาโต้ตอบ / เล่าเป็นเรื่องราวได้
- (5) สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
- (6) รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร”
- (7) เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
- (8) นับปากเปล่าได้ถึง 20

ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1 – 3 ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสถานพัฒนาเด็กประถมวัย

สิ่งของได้

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการและคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปีจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมกับเด็ก ชุมชนชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะไม่เน้นเนื้อหาการท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษา อาจนำเสนอสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย สาระการเรียนรู้กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

(1) ประสบการณ์สำคัญ

ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้โดยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญมี ดังนี้

(1.1) ประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

- (1.1.1) การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่
- (1.1.2) การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
- (1.1.3) การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์
- (1.1.4) การเล่นเครื่องเล่นสนาม

(1.2) การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

- (1.2.1) การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส
- (1.2.2) การเขียนภาพและการเล่นกับสี
- (1.2.3) การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่างๆด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน เศษวัสดุ
- (1.2.4) การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

ฯลฯ

- (1.3) การรักษาสุขภาพ
  - (1.3.1) การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย
- (1.4) การรักษาความปลอดภัย
  - (1.4.1) การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตร

ประจำวัน

- (1.5) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่
  - (1.5.1) ดนตรี
  - (1.5.2) การแสดงปฏิกริยาโต้ตอบเสียงดนตรี
  - (1.5.3) การเล่นเครื่องดนตรีง่ายๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ
  - (1.5.4) การร้องเพลง
- (1.6) สุนทรียภาพ
  - (1.6.1) การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม
  - (1.6.2) การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และ

เรื่องราว / เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่างๆ

- (1.7) การเล่น
  - (1.7.1) การเล่นอิสระ
  - (1.7.2) การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม
  - (1.7.3) การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

- (1.8) คุณธรรม จริยธรรม
  - (1.8.1) การปฏิบัติตนตามศาสนาที่นับถือ

- (1.9) ประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่
  - การเรียนรู้ทางสังคม
    - 1) การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง
    - 2) การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
    - 3) การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ
    - 4) การมีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของตนเองและผู้อื่น
    - 5) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
    - 6) การแก้ปัญหาในการเล่น
    - 7) การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

ตนเองและผู้อื่น

- (1.10) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่
- (1.10.1) การคิด
  - (1.10.2) การรู้จักสิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น
  - (1.10.3) การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่างๆ
  - (1.10.4) การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่างๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง
  - (1.10.5) การรับรู้ และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน
  - (1.10.6) การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุ ต่างๆ
- (1.11) การใช้ภาษา
- (1.11.1) การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด
  - (1.11.2) การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง
  - (1.11.3) การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ
  - (1.11.4) การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน
  - (1.11.5) การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตัวเอง
  - (1.11.6) การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็กอ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน / เรื่องราวที่สนใจ
- (1.12) การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ
- (1.12.1) การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่างๆ
  - (1.12.2) การจับคู่ การจำแนก การจัดกลุ่ม
  - (1.12.3) การเปรียบเทียบ เช่น ยาว / สั้น ขรุขระ / เรียบ ฯลฯ
  - (1.12.4) การเรียงลำดับสิ่งต่างๆ
  - (1.12.5) การคาดคะเนสิ่งต่างๆ
  - (1.12.6) การตั้งสมมติฐาน
  - (1.12.7) การทดลองสิ่งต่างๆ
  - (1.12.8) การสืบค้นข้อมูล
  - (1.12.9) การใช้หรืออธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

(1.13) จำนวน

(1.13.1) การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน

(1.13.2) การนับสิ่งต่างๆ

(1.13.3) การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง

(1.13.4) การเพิ่มหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ

(1.14) มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ / ระยะ)

(1.14.1) การต่อเข้าด้วยกัน การแยก การบรรจุและการเทออก

(1.14.2) การสังเกตสิ่งต่างๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่างๆ กัน

(1.14.3) การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน

(1.14.4) การอธิบายเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่างๆ

(1.14.5) การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย

และรูปภาพ

(1.15) เวลา

(1.15.1) การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญา

(1.15.2) การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้

ฯลฯ

(1.15.3) การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ

(1.15.4) การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

(2) สารที่ควรเรียนรู้

สารที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไมเน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้ สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิต จริงของเด็ก สารที่เด็กอายุ 3-5ปี ควรรู้ มีดังนี้

(2.1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จัก อวัยวะต่างๆ วิธีระวังรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

(2.2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรได้มีโอกาส รู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง หรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

(2.3) ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้ง ความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ

(2.4) สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่างๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยาพาหนะ และการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ใน ชีวิตประจำวันการจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของ กิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลัก และ แนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

(1) หลักการจัดประสบการณ์

(1.1) จัดประสบการณ์เล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

(1.2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

(1.3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและ ผลผลิต

(1.4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็น ส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

(1.5) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

(2) แนวทางการจัดประสบการณ์

(2.1) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะและระดับการพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

(2.2) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

(2.3) จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการคือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

(2.4) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

(2.5) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน

(2.6) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

(2.7) จัดประสบการณ์ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

(2.8) จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่มีการคาดการณ์ไว้

(2.9) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

(2.10) จัดทำบันทึกด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

(3) การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

(3.1) หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

(3.1.1) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

(3.1.2) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานกว่าปกติ 20 นาที

(3.1.3) กิจกรรมที่เด็กต้องมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

(3.1.4) กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

(3.2) ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมดังต่อไปนี้

(3.2.1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

(3.2.2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับซ่อนส้อมใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

(3.2.3) การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเองรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

(3.2.4) การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

(3.2.5) การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอดสังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่ง ข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษาสถานนอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย

อย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำ กิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

(3.2.6) การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้เข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

(3.2.7) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะ ตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาทสมมุติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เล่น แท่งไม้ รูปทรงต่างๆ ฯลฯ

2. การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ฯลฯ

- (1) ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
- (2) ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
- (3) สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
- (4) ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็น

หลักฐาน

(5) ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายๆ ด้านไม่ควรใช้การทดสอบสำหรับการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3-5 ปี ได้แก่ การสังเกตการบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ศจิมาศ พูลทรัพย์ (2551) มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนากิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (2) เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ เปรียบเทียบทักษะการฟังก่อนและหลังใช้กิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เปรียบเทียบทักษะการพูดก่อนและหลังใช้กิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เปรียบเทียบทักษะการอ่านก่อนและหลังใช้กิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และเปรียบเทียบทักษะการเขียนก่อนและหลังใช้กิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านป่ายาง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 18 คน

เครื่องมือที่ใช้การทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวหุปัญญา จำนวน 12 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษฉบับก่อนเรียน และฉบับหลังเรียน ได้แก่ ทักษะการฟัง จำนวน 3 ชุด ทักษะการอ่าน จำนวน 3 ชุด แบบประเมินการใช้ทักษะทางภาษาอังกฤษฉบับก่อนเรียนและฉบับหลังเรียน ได้แก่ ทักษะการฟัง จำนวน 4 ชุด ทักษะการอ่าน จำนวน 1 ชุด และทักษะการเขียน จำนวน 4 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

(1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 2 หน่วย จำนวน 12 แผน เวลา 27 ชั่วโมง ได้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวหุปัญญาทั้งแปดด้าน จำนวน 30 กิจกรรม

(2) ผลการใช้กิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษในแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้ ทักษะการฟังหลังใช้กิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คะแนนผลรวมเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทักษะการอ่านหลังใช้กิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คะแนนผลรวมเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และทักษะการเขียนโดยใช้กิจกรรมตามแนวหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คะแนนผลรวมเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ฉวีวรรณ นิติกาล (2549) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ ก่อนและหลังการทดลอง (2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบปกติ ก่อนและหลังการทดลอง (3) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบปกติ หลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 30 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ของ โรงเรียนเทศบาล 2 วัดพระทรง (สุทิวเทศบาลถ้ำมรก) สังกัดเทศบาลเมืองเพชรบุรี โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน โดยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบปกติ สำหรับ 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 แผนแบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านและการเขียน สถิติที่ใช้ได้แก่การทดสอบค่า T

ผลการวิจัยพบว่า

(1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ ก่อนและหลังการทดลอง มีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสามารถด้านการอ่าน และการเขียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

(2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบปกติ ก่อนและหลังการทดลอง มีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง

(3) หลังการทดลอง เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติมีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

กาญจนา น้ำจันทร์ (2549) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมฝึกการเขียนแบบปฏิบัติการที่มีต่อพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัย และได้เปรียบเทียบพัฒนาการเขียนโดยใช้กิจกรรมฝึกการเขียนแบบปฏิบัติการ ก่อนเรียนกับหลังเรียนของเด็กปฐมวัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุ 4-5 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอนุบาลกิตติกร จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมฝึกการเขียนแบบปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเขียน และแบบประเมินพัฒนาการเขียน ซึ่งมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา 90

และได้ค่าความเชื่อมั่น 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่า T แบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการใช้กิจกรรมฝึกการเขียนแบบปฏิบัติการมีพัฒนาการเขียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วารางคณา กันประชา (2551) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสามารถทางภาษาและเปรียบเทียบความสามารถทางภาษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือของเด็กปฐมวัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอนุบาลเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่ม โดยเลือกเด็กที่มีคะแนนความสามารถทางภาษาต่ำมาก 15 คน สุ่มทำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือและแบบทดสอบความสามารถทางภาษา แบบแผนการวิจัยใช้แบบ the one-group pretest-posttest design วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยและ t-test dependent samples

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือมีความสามารถทางภาษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรรณิการ์ โยธารินทร์ (2545) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดในช่วงสัปดาห์ที่ 1-6 และสัปดาห์ที่ 9 ยกเว้นในสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมทางสังคมมีแนวโน้มลดลง เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การร่วมมือ ความเป็นเพื่อน การช่วยเหลือ ความเห็นอกเห็นใจ และความไม่เห็นแก่ตัว พบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 5 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ไม่คงที่

สิริยา พันโสรี (2546) ศึกษาการพัฒนาการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการแสดงออกของพื้นฐานทาง

ศิลปะมีคะแนนเฉลี่ยรายด้าน ด้านเส้น รูปทรง สี และกรอบความคิดของภาพทุกด้านแตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรม และเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเพียงบางด้าน

จากงานวิจัยในประเทศ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะให้กับเด็กปฐมวัยจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอาจจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย หรือรายบุคคล ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้วัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมทางศิลปะ ตามความคิด ความสนใจ ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยได้นำเอา กิจกรรมศิลปะมาศึกษากับทักษะการพูดเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Kelley (1986, p. 32-A) ศึกษาเปรียบเทียบผลการฝึกตามแบบแผนเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นเวลา 10 สัปดาห์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของเด็กที่เข้าร่วมตามแผนกับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมตามแผนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Philips (1993, p. A) ศึกษาความเข้าใจของผู้สอนการศึกษาระดับปฐมวัยในด้านกระบวนการความงามทางศิลปะและศิลปะศึกษา ผลการวิจัยพบว่า มีความเห็นเหมือนกันในทฤษฎะเกี่ยวกับการเรียนศิลปะ โดยวิธีทำการทดลองลงมือกระทำโดยตรงกับสื่อที่หลากหลายและเน้นการสร้างสรรคสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ และมีความเห็นแตกต่างกันในทฤษฎะเกี่ยวกับศิลปะศึกษา ในโรงเรียนประถม การศึกษาเป็นจุดเล็กๆ และถูกมองว่าเป็นวิชาหนึ่งในโรงเรียนเท่านั้น แต่ในมหาวิทยาลัย ศิลปะจะมีการสอนที่เข้มงวดมากเกี่ยวกับความรู้ มโนทัศน์ คำศัพท์ สื่อทางศิลปะ โดยตรงที่ใช้ในการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าครูผู้สอนต้องการเรียนเกี่ยวกับวิธีการสอนศิลปะมากกว่าความรู้ มโนทัศน์ คำศัพท์ สื่อทางศิลปะและหลักสูตรที่ใช้ในการสอนศิลปะยังเป็นที่ต้องการของครูผู้สอนอยู่เช่นเดิม

Kontos & Kim (1999, p. 363) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของครูในโรงเรียนอนุบาล เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมในระหว่างกิจกรรมอย่างอิสระ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมบทบาทหน้าที่และการใช้คำพูดของครูในระหว่างกิจกรรมเล่นอิสระ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นครูจำนวน 40 คน และผู้ช่วยครู 22 คน เครื่องมือที่ใช้คือ เทปเท็กเสียงแล้วนำมาถอดความ ผลจากการวิจัยพบว่า ครูจะมีบทบาทอย่างมากในการช่วยส่งเสริมในการเล่นบทบาท แม่ และบทบาทสมมติต่างๆ โดยจะใช้เวลามากในการจัดการสร้างสรรค์กิจกรรม สิ่งที่น่าสนใจและน่าสนใจ คือ บทบาทหน้าที่ของครูเปลี่ยนแปลงไปโดยจะมีการพูดคุย การบรรยาย และการใช้คำถามในขณะที่เด็กกำลังเล่นอิสระเพิ่มมากขึ้น